

T.C

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SİVEREK YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN İNCELENMESİ

Sidar KONAK

ŞANLIURFA-2023

T.C

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SİVEREK YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Sidar KONAK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK

ŞANLIURFA-2023

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK danışmanlığında, Sidar KONAK'ın hazırladığı “Siverek Yöresi Müzik Kültürünün İncelenmesi” konulu bu çalışma 26 /01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

☒ Oybirliğiyle / ☐ ☐ Oy çokluğu ile

İmza

Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK	
Başkan	Doç. Dr. Onur ZAHAL	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Mesut YILDIRIM	

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalında yapıldığını ve enstitümüz kurallarına göre düzenlendiğini onaylarım.

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

Enstitü Müdürü

Bu çalışma: Tarafından Desteklenmiştir.

Proje No :

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS

ORJİNALLİK RAPORU ve BEYAN FORMU

Doküman No : HRÜ-KYS-FRM-015

Yayın Tarihi : .../.../20...

Revizyon No :

Revizyon Tarihi :

Sayfa No : 3 / 79

ÖĞRENCİNİN

Öğrenci No	205237005
Adı / Soyadı	Sidar KONAK
Anabilim Dalı/Programı	Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı /Tezli Yüksek Lisans
Tez Konusu	Siverek Yöresi Müzik Kültürünün İncelenmesi

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen tezli yüksek lisans çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 63 sayfalık kısmına ilişkin, 29/12/2022 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 15'tir. Ayrıca tez çalışması hiçbir blok kopyalama içermemektedir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini ve Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez çalışması Orijinallik Raporu alınması ve kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

29/12/2022

Sidar KONAK

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 29/12/2022

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK

ÖZET

SİVEREK YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN İNCELENMESİ

KONAK, Sıdar

Yüksek Lisans Tezi

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK

Ocak 2023, 63 sayfa

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Şanlıurfa iline bağlı bir ilçe olan Siverek yöresinin müzik kültürünün incelendiği bu çalışma, Siverek yöresinin müzik kültürü açısından incelenmesi, elde edilen veriler ışığında Siverek yöresiyle ilgili müzikal anlamda bir bakış açısı sağlaması ve müzik kültürünün korunmasına yönelik bir çalışma olmasını amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışma yürütülmüş ve bu amaca ulaşılması için gerekli araştırmalar yapılmıştır. Siverek yöresi kültürü hakkında yazılı materyallerin eksikliği, özellikle müzik kültürü hakkında hemen hemen hiç çalışmanın olmaması bu çalışmanın ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemleri kapsamında etnografi çalışması olarak desenlenmiştir. Mevcut durumu ortaya çıkarmak için yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma yapmak için seçilen ve görüşme yapılan grup içinde; yörenin müzik kültürü alanında araştırma yapan, yerel anlamda müzisyenlik yapan, yörede var olan kurumlar içinde belirli oluşumda olup hizmet yürüten, müzik alanında özel kurum işleten ve müzik ile ilgili lisans derecesinde eğitim alan kişi veya kişiler arasından seçilen grup ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, Siverek yöresinin müzik kültürü hakkında bir bakış açısı sağlamış ve bu doğrultuda bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Siverek yöresinin coğrafi konumundan dolayı çevre yörelerin kültürel yapısından etkilendiği veya çevre yöreleri etkilediği, kültürel değerlerin Siverek yöre müziğine etki düzeyinin yüksek olduğu, Siverek müzik kültürünün aktarılması ve korunması ile ilgili yeterli düzeyde çalışmaların olmadığı var olan çalışmaların ise bireysel çabalardan öteye gitmediği, Siverek Yöresinde genel anlamda müzik kültüründe bir yozlaşmanın olduğu yapılan araştırmada tespit edilmiştir. Siverek yöresinde müzik kültürü ile ilgili çalışmaların yetersizliği bu araştırmayı yöre için önemli kılmakta ve Siverek'in müzik kültürü ile ilgili yapılacak bilimsel ve akademik çalışmalara katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Siverek, Müzik, Kültür, Yöre

ABSTRACT
EXAMINATION OF THE MUSIC CULTURE OF THE SIVEREK REGION

KONAK, Sidar

Master's Thesis

Department of Fine Arts Education

Advisor: Asst. Prof. Cihan TABAK

January 2023, 63 Pages

This study, which examines the music culture of the Siverek County, which is a part of Şanlıurfa in the Southeastern Anatolia Region, aims to examine the music culture of the Siverek, to provide a musical perspective on the Siverek region in the light of the obtained data, and to be a study for the preservation of music culture. For this purpose, the study was carried out and necessary researches were carried out to achieve this aim. The lack of written materials about the culture of the Siverek, especially the absence of almost no studies on the music culture, has been an important factor in the emergence of this study. This study was designed as an ethnographic study within the scope of qualitative research methods. Face-to-face interview technique was used to reveal the current situation. Within the group selected and interviewed for research; The study was conducted using the face-to-face interview technique with the person or people selected from among the people who do research in the field of music culture of the region, make musicians in the local sense, are in a certain formation among the institutions in the region, run a private institution in the field of music, and have a bachelor's degree in music. The data obtained as a result of face-to-face interviews provided a perspective on the music culture of the Siverek region and certain results were reached in this direction. Due to the geographical location of the Siverek region, it is affected by the cultural structure of the surrounding regions or affects the surrounding regions, the level of influence of the cultural values on the Siverek local music is high, there is not enough work on the transfer and protection of the Siverek music culture, and the existing studies do not go beyond individual efforts. It has been determined in the research that there is a corruption in music culture. The inadequacy of studies on music culture in the Siverek region makes this research important for the region and it is predicted that it will contribute to scientific and academic studies on music culture of Siverek.

Keywords: Siverek, Music, Culture, Region

SİVEREK YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN İNCELENMESİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	II
ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XII
EKLER LİSTESİ	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE ALT PROBLEMLER	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.4. SAYILTILAR	4
1.5. SINIRLILIKLAR	4
1.6. TANIMLAR	4

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. SİVEREK YÖRESİNİN TARİHÇESİ	5
2.1.1. Siverek Adının Kaynağı	9
2.2. SİVEREK YÖRESİNİN COĞRAFİ YAPISI	10
2.2.1. Yüzey Şekilleri	11
2.2.2. Akarsular	13
2.2.3. İklim ve Bitki Örtüsü	14
2.3. SİVEREK YÖRESİNİN MÜZİK KÜLTÜRÜ	16
2.3.1. Kültür ve Alt Kültür	16
2.3.2. Siverek Yöresi Müzik Kültürü Unsurları	18
2.3.3. Siverek Yöresinde Önemli Besteci ve İcracılar	23
2.3.4. Siverek Yöresi Müzik Repertuarı	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	42
3.2. KATILIMCI GRUP	42
3.3. VERİ TOPLAMASI VE ANALİZİ	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. SİVEREK MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ OLUŞTURAN REPERTUARIN; KONU, MAKAM VE USÛL DAĞILIMI NEDİR? KONU, MAKAM VE USÛL BAKIMINDAN DİYARBAKIR VE ŞANLIURFA İLLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI NASILDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	44
4.1.1. Konu Bakımından Karşılaştırma	44
4.1.2. Makam Bakımından Karşılaştırma	47
4.1.3. Usûl Bakımından Karşılaştırma	50
4.2. SİVEREK'İN JEOPOLİTİK KONUMU İLE MÜZİK KÜLTÜRÜ ARASINDA NASIL BİR İLİŞKİ VARDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	53
4.2.1. Siverek'in Güneydoğu'nun İki Büyük Şehri Arasında Yer Alması, Müzik Kültürü Üzerinde Nasıl Bir Etki Oluşturmuştur. Hangi Şehirden Daha Çok Etkilenmiştir? Alt Problemine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	54
4.3. SİVEREK'İN KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN YÖRE MÜZİĞİNE KATKILARI NELERDİR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORULAR	55
4.4. SİVEREK'TE BULUNAN MÜZİK TÜRLERİ NELERDİR VE NE TÜR ORTAMLARDA İCRA EDİLMEKTEDİR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	56
4.5. YEREL YÖNETİM YA DA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ KORUMA VE YAŞATMA İÇİN YAPMIŞ OLDUKLARI ÇALIŞMALAR VAR MIDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORULAR	56
4.6. SİVEREK MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN AKTARILMASI VE KORUNMASI İÇİN NE TÜR ÇALIŞMALAR YAPILMAKTADIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	57

4.7. SİVEREK MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ TEMSİL EDEN İCRACILAR, BESTECİLER VAR MIDIR? VARSA İSİMLERİ VE BESTELERİ NELERDİR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	58
4.8. SİVEREK SÖZLÜ MÜZİK ÖRNEKLERİNDE HANGİ LEHÇELER GÖRÜLÜR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	58
4.9. SİVEREK HALKININ GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MÜZİK KÜLTÜRÜNE BAKIŞ AÇISI NASILDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	59
SONUÇ VE ÖNERİLER	60
KAYNAKÇA	62
EKLER	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Siverek Türkülerinde Yer Alan Konular	44
Tablo 2: Diyarbakır Türkülerinde Yer Alan Konular	45
Tablo 3: Şanlıurfa Türkülerinde Yer Alan Konular	46
Tablo 4: Siverek Türkülerinin Makamsal Analizi	47
Tablo 5: Diyarbakır Türkülerinin Makamsal Analizi	48
Tablo 6: Şanlıurfa Türkülerinin Makamsal Analizi	49
Tablo 7: Siverek Türkülerinin Usûl Analizi	50
Tablo 8: Diyarbakır Türkülerinin Usûl Analizi	51
Tablo 9: Şanlıurfa Türkülerinin Usûl Analizi	52

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Siverek Türkülerinde Yer Alan Konuların Oransal Grafiği	45
Şekil 2: Diyarbakır Türkülerinde Yer Alan Konuların Oransal Grafiği	46
Şekil 3: Şanlıurfa Türkülerinde Yer Alan Konuların Oransal Grafiği	47
Şekil 4: Siverek Türkülerinin Makamsal Analizinin Oransal Grafiği	48
Şekil 5: Diyarbakır Türkülerinin Makamsal Analizinin Oransal Grafiği	49
Şekil 6: Şanlıurfa Türkülerinin Makamsal Analizinin Oransal Grafiği	50
Şekil 7: Siverek Türkülerinin Usûl Analizinin Oransal Grafiği	51
Şekil 8: Diyarbakır Türkülerinin Usûl Analizinin Oransal Grafiği	52
Şekil 9: Şanlıurfa Türkülerinin Usûl Analizinin Oransal Grafiği	53

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Hassekhöyüğü	5
Fotoğraf 2: Siverek Kalesi	7
Fotoğraf 3: Siverek Kalesi	7
Fotoğraf 4: Siverek Siyasi Haritası	11
Fotoğraf 5: Siverek Genel Görünüm	12
Fotoğraf 6: Karacadağ	12
Fotoğraf 7: Fırat Nehri	13
Fotoğraf 8: Hacı Hıdır Baraj Gölü	14
Fotoğraf 9: Siverek'te Kış Mevsimi	15
Fotoğraf 10: Step Karasal İklim	16
Fotoğraf 11: Şükrü İzol Heykeli	19
Fotoğraf 12: Siverek Halkevi Açılış Töreni	20
Fotoğraf 13: Siverek Halkevi Bando Takımı	21
Fotoğraf 14: 11 Nisan 1938'de Siverek Halkevi Bandosunun Urfa Kurtuluş Bayramında Çektirdiği Fotoğraf	21
Fotoğraf 15: Siverek Halkevi Ar Kolu İnce Saz Heyeti	22
Fotoğraf 16: Venge Royi Adlı Albüm Kapağı	23
Fotoğraf 17: Şükri İZOL	24
Fotoğraf 18: Güler IŞIK	24
Fotoğraf 19: Hanifi BALABAN	25
Fotoğraf 20: Şivan PERWER	25
Fotoğraf 21: Taşçı Koçali (Koçali ALUR)	26
Fotoğraf 22: Mehmet AL	26

Fotoğraf 23: Siverek Belediyesi Bando Takımı. Önde Ortadaki Kişi Bandocu Mehmet Olarak Bilinen Siverek'in Eski Müzisyenlerindendir	27
Fotoğraf 24: Ramazan MAVİÇİÇEK	27
Fotoğraf 25: Kerim SARI	28

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Turnitin Raporu	ek s.1
Ek 2: Uzman Görüşme Formu	ek s.3
Ek 3: Görüşme Soruları	ek s.7
Ek 4: Gönüllü Katılım Formu	ek s.9
Ek 5: Etik Kurul Onay Belgesi	ek s.10
Ek 6: Tez Savunması Çevrimiçi Toplantı Fotoğrafları	ek s.11

GİRİŞ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve Şanlıurfa iline bağlı bir ilçe olan Siverek, Şanlıurfa-Adıyaman-Diyarbakır arasında bir üçgenin merkezi konumundadır. Köklü bir tarihe sahip olan yöre, kendine has bir kültürel yapı ortaya koymakla beraber, çevre illerin tam ortasında olmasından kaynaklı kültürel bir zenginlik oluşturmuştur. Bu zenginlik yörenin müziğini de etkilemiş ve bu doğrultuda kültürel bir kimlik ortaya çıkarmıştır.

Siverek yöresi kültürü hakkında yazılı materyallerin eksikliği, özellikle müzik kültürü hakkında hemen hemen hiç çalışmanın olmaması bu çalışmanın ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur.

Bu çalışma ile Siverek yöresinin kültürel değerleri içinde var olan müzik kültürünün incelenmesi amaçlanmış ve bu doğrultuda bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma ile yöre müzik kültürü hakkında yazılı bir materyal olması ve müzik kültürünün geçmişteki yapısı ile günümüzdeki durumu ortaya çıkarılmaya çalışılmış ve yörenin müzikal kültürüne katkı sağlayacağı öngörülmüştür.

Yöre halkından seçilen müzik kültürü hakkında farklı bakış açılarına sahip kişiler ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, birinci ağızdan yörenin müzik kültürü unsurları belirlenmeye çalışılmıştır. Kaynağı Siverek yöresine ait ulaşılabilen eserler ve bu eserleri oluşturan hikâyeler incelenmiş, yörenin çevre kültürlerle olan müzikal ilişkisi karşılaştırılmış ve bu doğrultuda bazı istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir.

Yapılan yüz yüze görüşmeler ve bazı istatistiksel veriler ışığında Siverek yöresi müzik kültürü ile ilgili belli başlı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar hem yörenin müzik kültürünü anlamlandırmada, hem de yörenin müzik kültürünün geleceği ve gelişimi açısından bilgi ve önerileri içermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu bölümde araştırmanın problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE ALT PROBLEMLER

Ülkemiz her yöresiyle kültürel anlamda yoğun bir çeşitlilik ve zenginlikten oluşmaktadır. Bu zenginlikler değişen dünya yapısı ve yaşanan toplumsal değişimlerden etkilenip yok olmaya veya zaman içerisinde olumlu-olumsuz anlamda değişime uğrayabilmektedir.

Siverek yöresi, tarihi ve coğrafi yapısı ve önemli stratejik konumu itibarıyla zengin bir kültürel yapıya sahiptir. Gerek Siverek yöresinin tanıtılması, gerek de var olan bu kültürel zenginliğin korunması ve yozlaşmasının önüne geçilmesi ile ilgili yapılan akademik çalışmaların yetersiz olması nedeniyle bu araştırma yapılmıştır. Bu çalışma yörenin müzik kültürünü araştırmak ve yöre halkına var olan müzik kültürü hakkında bilgiler vermenin yanı sıra, yörenin müzik kültürünün yozlaşmasını ve yok olması probleminin de en aza indirgemesini amaçlamıştır. Bu noktada araştırmamız bizi problem cümlesini oluşturan şu soruya yönlendirmektedir. “Siverek yöresi müzik kültürünün özellikleri nelerdir?” Bu ana problem cümlesi altında alt problemler ise şu şekilde sıralanmıştır.

1. Siverek müzik kültürünü oluşturan repertuarın; konu, makam ve usûl dağılımı nedir? Konu, makam ve usûl bakımından Diyarbakır ve Şanlıurfa illeriyle karşılaştırılması nasıldır?

2. Siverek’in jeopolitik konumu ile müzik kültürü arasında nasıl bir ilişki vardır?

2.1. Siverek’in Güneydoğu’nun iki büyük şehri arasında yer alması, müzik kültürü üzerinde nasıl bir etki oluşturmuştur. Hangi şehirden daha çok etkilenmiştir?

3. Siverek’in kültürel değerlerinin yöre müziğine katkıları nelerdir?

4. Siverek'te bulunan müzik türleri nelerdir ve ne tür ortamlarda icra edilmektedir?
5. Yerel yönetim ya da sivil toplum kuruluşlarının müzik kültürünü koruma ve yaşatma için yapmış oldukları çalışmalar var mıdır?
6. Siverek müzik kültürünün aktarılması ve korunması için ne tür çalışmalar yapılmaktadır?
7. Siverek müzik kültürünü temsil eden icracılar, besteciler var mıdır? Varsa isimleri ve besteleri nelerdir?
8. Siverek sözlü müzik örneklerinde hangi lehçeler görülür?
9. Siverek halkının geçmişten günümüze müzik kültürüne bakış açısı nasıldır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Kültürel değerler zaman içerisinde unutulmaya ve nesilden nesile aktarılırken belli aşınmalara uğrayabilmektedir. Bu çalışma Şanlıurfa İli Siverek ilçesinin müzik kültürü açısından incelenmesi ve elde edilen veriler ışığında Siverek yöresiyle ilgili müzikal anlamda bir bakış açısı sağlanması ve müzik kültürünün korunmasına yönelik bir çalışma olmasını amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışma yürütülmüş ve bu amaca ulaşılması için gerekli çalışmalar yapılmıştır.

Belirlenen bir diğer amaç ise; Siverek yöresinin var olan müzikal kültürünü tüm paydaşlarıyla ele alıp, yöre halkının müzikal kültürle ilgili bilgilere ulaşabileceği yazılı bir materyal ortaya koymak, Siverek yöresinin müzik kültürü hakkında yöre halkında bir farkındalık oluşturarak ilerde yapılacak çalışmalara ön ayak olmak ve bu alanla ilgili çalışma yürütecek kişileri cesaretlendirmektir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kültürel alanlarda yapılan çalışmalar ulusal ve yerel anlamda araştırma yapılan bölgenin veya yörenin kültürel öğelerinin aktarılmasında, korunmasında büyük bir öneme sahiptir. Var olan yapının korunması ve değerlerinin gelecek nesillere aktarılması açısından kültürel çalışmalar önemli görülmekte olup bu yönde yapılan

Çalışmaların kültürel aktarıma fayda sağladığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda yapılan bu çalışma yörenin müzik kültürüne katkı sağlaması açısından önem taşıyacağı öngörülmektedir.

1.4. SAYILTILAR

Bu alışma; araştırma yönteminin araştırmanın konusuna, problem cümlesine ve amacına uygun olduğuna, veri toplamak için kullanılan tekniğin araştırma için gerekli bilgilere ulaşmayı sağlayacak nitelikte olduğuna, katılımcı grubun yapılan araştırma sahasını temsil ettiği sayıltılarına dayandırılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, Siverek yöresinde müzik alanıyla ilgili farklı eğitim ve yaş gruplarından seçilen 6 kişi ile yapılan yüz yüze görüşmeler ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı, görüşme yapılan kişilerin cinsiyet açısından bölgenin de yapısından kaynaklı erkek görüşmecilerden oluşmasıdır.

1.6. TANIMLAR

Kültür: Toplumların yaşam tarzı olarak ifade edilen ve inanç, bilgi, gelenek görenek, ahlak, sanat, örf ve adet, teknik vb. gibi maddi ve manevi unsurların oluşturduğu bir bütün olarak tanımlanır.

Sosyoloji: İnsanı toplumsal yapı içerisinde ele alan, İnsan ve toplumun etkileşimi üzerine çalışma yapan bilim dalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde Siverek Yöresi ile ilgili coğrafi yapısı, tarihi ve müzik kültürü hakkında bilgilere yer verilmiştir.

2.1 SİVEREK YÖRESİNİN TARİHÇESİ

Siverek; tarih içerisinde birçok medeniyetin himayesinde yer alan, bazı medeniyetlerin de önemli yönetim merkezi olma özelliğine sahip bir şehir konumunda yer almıştır. Şehrin ne zaman ve hangi medeniyet tarafından kurulduğu bilinmemekle beraber, tarihsel süreç içinde; Sümer, Akad, Kamuk, Asur, Mitani, Bizans, Sasani, Arap, Selçuklu, Osmanlı gibi medeniyetlerin himayesinde yer alan köklü bir geçmişe sahip kadim bir şehir olma özelliği taşıdığı bilinmektedir.

Siverek tarihinin ilk çağ dönemi geniş kapsamda aydınlatılmamakla birlikte, az sayıdaki kazı çalışmalarından ve yüzey araştırmalarından (Hasek Höyüğü, Çivi Tarlası, Göktepe Höyüğü, Toprakkale Höyüğü Çomak Höyüğü gibi) önemli bilgiler gün yüzüne çıkarılmıştır. (Benek, 2013)

Fotoğraf 1: Hasekhöyüğü

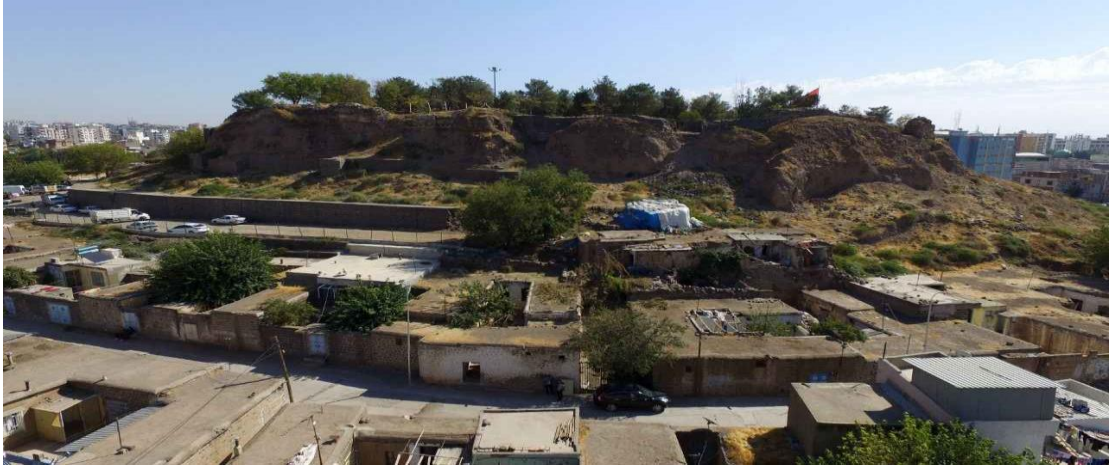
M.Ö. 3000’li yıllarda, bugün konumu itibariyle Yukarı Mezopotamya olarak bilinen ve Fırat-Dicle arasındaki bölge olarak nitelendirilen konuma Subartu (ırmaklar arası) bölgesi denilmektedir. Siverek bölgesinin ilk medeni ahalisi Subartulardan Sayılan Hurri’lerdir. Tarihin en güçlü medeniyetlerinden biri olma özelliğine sahip Mezopotamya uygarlığı olan Sümerler, Anadolu’daki ilk yerleşmelerini Siverek şehrinde yapmışlardır. Fırat Nehri kenarında yapılan kazı çalışmaları bunu destekler niteliktedir. M.Ö 2850 yılında Sümer Kralı Logazekis bölgeyi himayesi altına almıştır. Aynı dönemlerde Elamlıların ve Samiler de bu bölgede çeşitli siteleri olduğu tarihi kaynaklarda mevcuttur. (Özgültekin, Akman, Demirbağ ve Sun, 2003). Belgelerde adı geçen bu şehir devletlerinden “Halzidima: Siverek ve çevresinden ibarettir. Merkezi Kinaba yani Siverek kasabasıdır.” (Açanal,1997 s. 9)

Hitit kralı Murşil M.Ö 1595 yılında Siverek ve çevresini himayesi altına alarak bölgede hâkimiyet kurmuştur. Daha sonraki yıllarda M.Ö. 1450’de Mitanniler tarafından ele geçirilen Siverek ve çevresi bölgenin yeni uygarlığına ev sahipliği yapmıştır. Hititler döneminde Siverek merkezli kurulan İşmerika şehri, Mitanni devletinin başkenti konumunda ve kentin bugünkü Siverek şehrinin yerinde olduğu tahmin edilmektedir. Aynı dönemlerde Hititler ile Mitanniler arasında İşmerika Antlaşması yapıldığı bilinmektedir. (Demirbağ, 2013).

M.Ö.11. ve 10. yüzyıllarda bölgede Asurluların Arap kökenli Aramileri yenilgiye uğratarak Diyarbakır bölgesinde, Diyarbakır’ı da içine alacak şekilde Kuzey Mezopotamya’da hüküm sürdükleri ve Siverek’i Asur eyaleti haline getirdikleri yıllar olarak bilinmektedir. Bölgede Asurluların hâkimiyeti M.Ö. 600 yıllarına kadar sürmüş olup, bu dönemde yaşanan savaşlardan dolayı Siverek yakılıp yıkılmıştır. Bu sebepten dolayı o dönemlerde bir köy halini alan Siverek daha sonra dönemin güçlü uygarlıklarından Perslerin bölgeye gelmesiyle tekrar canlanmaya başlamıştır. Perslerin hâkimiyeti sonrasında Makedonyalı Büyük İskender’in bölgeye girişi ile bu hâkimiyet son bulmuştur. Büyük İskender’in hayatının son bulmasıyla Makedonyalıların bölgedeki hâkimiyeti son bulmuş ve bölge M.S. ilk yıllarda Romalıların eline geçerek tekrar el değiştirmiştir. M.S. 240 Yıllarında Sasaniler Romalıların elinde bulunan bölgeye Kral Ardeşir komutanlığında sahip olup bölgenin yeni hâkimi oldular. Ancak daha sonra Romalılar bölgeyi Sasanilerden tekrar geri aldılar alıp bölgeye hâkim olmuşlardır. (<http://www.siverek.gov.tr/siverek-tarihcesi>)

Asurlular döneminde yapılan ve şu an şehrin merkezinde bulunan tarihi Siverek Kalesi, kente hükmedenler tarafından kullanılan ve zaman zaman yaşanan savaşlardan dolayı tahrip olan ve daha sonrasında tahribatı giderilen Siverek Kalesinin, son olarak Bizans İmparatoru II. Costantin tarafından Diyarbakır'a olası saldırıları önlemek ve çevredeki stratejik yolları kontrol altına almak amacıyla yeniden onarılarak tamir ettirilmiştir. (Siverek Belediye Başkanlığı 2020-2024 Stratejik Plan).

Fotoğraf 2: Siverek Kalesi

Fotoğraf 3: Siverek Kalesi

Asurluların hâkimiyetinden sonraki dönemde, Selçuklular dönemine gelinceye kadar, Persler, Makedonya, Selevkoslar, Aramiler, Romalılar, Sasaniler, Hamdaniler,

Bizanslılar, Mervaniler ve Araplar, gibi pek medeniyetin ve irili ufaklı devletlerin egemenliği altına girmiş olan Siverek şehri, kimi zaman bir şehir devleti, kimi zaman ise bir şehir devletinin başkenti ve en önemli merkezi olarak hemen her dönemde stratejik bir konuma sahip olarak bölgedeki önemini korumuştur. (Benek, 2013)

Selçuklular döneminde ülke içindeki sükûneti sağlama çabasında olan Sultan Alparslan kendi emir ve kumandanlarına Anadolu’da fetih hareketleri yapmalarını emretti. O dönem Bizans hâkimiyetinde olan Siverek, ücretli Frank askerleri tarafından savunulan güçlü bir kale durumunda idi. Siverek üzerine yapılan hücum başarısız oldu. Kumandanların Siverek hareketi başarısız olunca Alparslan tarafından Diyarbakır’dan Siverek’e harekâtı başladı ve o dönem Bizans’ın elinde olan Telhum ve Siverek Kalelerini himayesine aldı. Daha sonra Siverek tekrar Bizans’ın eline geçti. Melikşah döneminde Bozan Bey tarafından tekrardan fethedilmiştir. Bu dönemden sonra Siverek Eyyubi ve Selçuklular tarafından defalarca el değiştirilmiştir. (Özağaçhanlı, 2010).

Daha sonraki süreçte sırasıyla Artuklu, Moğol, Karakoyun, Timur ve Akkoyunluların eline geçmiş olup Karakoyunlulardan günümüze Karakoyun adında Siverek’in birkaç km batısında bir köy kalmıştır. Bölge bu tarihten Osmanlı hâkimiyetine girdiği tarihe kadar Safevi, Akkoyunlu ve Memlükler arasında el değiştirmiştir. (Hatipoğlu, 2018).

Osmanlılar döneminde Yavuz Sultan Selim’in 1517 yılında İran’a düzenlediği sefer sırasında Urfa, Siverek ve havalisi Osmanlı topraklarına katıldı ve 1518’de oluşturulan Diyarbakır Beylerbeyliğine bağlandı. Yöre Osmanlı Devleti’nin doğuya düzenlenen seferleri sırasında bir askeri üs olma özelliği taşımaktaydı. 1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman’ın Irakeyn Seferi sırasında, Kanuninin askerleri ile yörede konakladığı bilinmektedir. 16. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nin merkezi otoritesinin bozulmasıyla, Anadolu’nun birçok yerinde çıkan isyanlarda olduğu gibi Siverek yöresinde de muhtelif bazı isyanlar çıkmıştır. Bu durum sosyal ve iktisadi yaşamı olumsuz yönde etkilemiştir. Devlet otoritesinin sağlandığı dönemlerde Anadolu şehirleri tekrardan düzene kavuşmuştur. Ama Osmanlı Devleti’nin her geçen zaman zayıflayan otoritesi karşısında Siverek’te de küçük çaplı ayaklanmalar baş göstermiş özellikle 18 ve 19. Yüzyılda çıkan yerel ayaklanmalar yörenin dengesini bozmuştur.

19. Yüzyılda Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa Osmanlı Devleti'ne isyan etmiş ve böylelikle bölgede siyasi otorite yeniden sarsılmıştır. Dört yılın sonunda yörede siyasi otoritenin sağlanması ile huzur yeniden sağlanmıştır. İdari yapılanmalarda yeni düzenlemelere gidilmiş ve Diyarbakır Eyaleti'nin sınırları daralmış ve Siverek bu dönemde, Diyarbakır vilayetine bağlı bir liva statüsü kazanmıştır. Bu durum Siverek'in 2. Meşrutiyet döneminde bağımsız bir sancak halini almasına kadar devam etmiştir. (Özçelik, 2001)

Siverek 1908 yılında 2. Meşrutiyetin ilanıyla beraber daha önce Diyarbakır vilayetine bağlı bir liva iken bağımsız bir sancak statüsüne erişmiş ve bu durum Cumhuriyetin ilanına kadar geçen süreye kadar devam etmiştir. Cumhuriyetin ilanıyla beraber Siverek Vilayet statüsünü 1926 yılına kadar sürdürmüştür. 1926 tarihinden itibaren günümüze kadar ilçe statüsüne düşürülmüş ve günümüzde de Şanlıurfa'ya bağlı bir ilçe konumunda yer almıştır. (Özgültekin, Akman, Demirbağ ve Sun, 2003)

Siverek'in yöresinin idari yapılanma içerisinde İlçeye dönüştürölme sebepleri arasında birçok etken yer almaktadır. Bunlar kentleşmenin yetersiz bir düzeyde olması, Siverek iline bağlanacak yeterli ilçenin bulunmaması, ekonomik altyapının yetersizliği gibi sebepler Siverek'in ilçe statüsüne düşürölmesinde ve Şanlıurfa iline bağlanmasına yönelik yeterli sebepler sayılmıştır. (T.B.M.M. Zabıt Ceridesi 1958).

2.1.1. Siverek Adının Kaynağı

“Siverek, dünya üzerindeki en eski yerleşim birimlerinden biri olma özelliğindedir. M.Ö 5000'lere kadar uzanan süreçte, sahip olduğı jeopolitik ve jeo-stratejik konumu itibariyle çeşitli devletlerin ve milletlerin istilasına uğramıştır. Bunlar arasında, Anadolu ve Mezopotamya'da kurulan küçük devletler olduğı gibi Sasani, Bizans ve Roma gibi büyük imparatorluklar ve devletler de bulunmaktadır.” (Özçelik, 2001. s.23)

Geçmiş milat önceki yıllara dayanan, Sümer, Asur, Akad, Hitit, Mitani, Arap, Bizans, Selçuklular ve Osmanlılardan günümüze kadar geline süreçte çok farklı kavim ve milletlere ev sahipliğı yapan Siverek şehrinin tarihi kadar ismi de zaman içerisinde değışime uğramıştır. Yaşanan bu değışimler sonucunda bugünkü halinde karar kılmıştır ve Siverek ismi bu günkü şeklini alıncaya kadar değışik şekillerde

söylenmiş ve Sümer, Hitit, Mittani, Asur, Arap ve Bizansların bu şehre verdikleri isimlerin sanki bir özeti olarak ortaya çıkmıştır. İşte tespit edebildiklerimizden bazıları; SEVAVORAH, KİNABA, SURK, SEVAVEREK, SEVAVARAK, SEBABEREK, SİBABARKA, SÜVEYDA, SERREK, SIKLIS ve SENN... Bu isimler zaman içinde bir karışım halini alarak bunlardan “SİVEREK” adı çıkmıştır. (www.siverek.gov.tr)

2.2 SİVEREK YÖRESİNİN COĞRAFİ YAPISI

Siverek, Şanlıurfa iline bağlı nüfus ve yüz ölçümü bakımından en büyük ilçelerinden biri olup Şanlıurfa ve diğer komşu illerin(Diyarbakır-Adıyaman-Şanlıurfa) tam ortasında stratejik açıdan bir geçiş noktası özelliği taşımaktadır.

“Şanlıurfa ilinin kuzeyinde yer alan Siverek şehri, batısında Adıyaman’ın Kâhta ilçesi, batıdan kuzeye doğru uzanan Atatürk Baraj gölü, kuzeyinde Adıyaman’ın Gerger ilçesi ile Diyarbakır’ın Çermik ve Çüngüş ilçeleri, doğusunda Diyarbakır ve güney doğusunda ise kısa bir sınır ile Mardin İli, Viranşehir ve Hilvan ilçeleriyle komşu olup 37.45 kuzey enlem ile 39.19 doğu boylamlarının kesiştiği noktada bulunmaktadır. Siverek ilçe merkezinin denizden yüksekliği 801 ile 840 metre arası değişmekte olup toplam yüz ölçümü 4314 km²’dir.” (Özgültekin, Akman ve Demirbağ, 1997, s.11)

Fotoğraf 4: Siverek Siyasi Haritası

2.2.1 Yüzey Şekilleri

Siverek yöresi yüzey şekilleri bakımından genel anlamda çok çeşitliliğe sahip olmamakla birlikte, engebeli ve eğimli arazilerin varlığının çok az olduğu bir yapıya sahiptir. Şehir merkezi düz bir alan üzerine kurulmuştur. Yörenin en fazla engebeye sahip alanları şehrin doğusunda yer alan Karacadağ ile Kuzeyde yer alan Güneydoğu Toroslarının bulunduğu alanlardır.

Fotoğraf 5: Siverek Genel Görünüm

Yörenin engebeli dağ silsilesini oluşturan yapı Karacadağ; kuzey-güney doğrultusunda uzanarak, Diyarbakır havzası ve Şanlıurfa platosunu birbirinden ayıran, yörenin çevresine göre en yüksek yapısını oluşturan sönmüş bir yanardağdır. “Kalkan Biçimli” veya “Hawaii tipi” olarak bilinen yanardağ, akıcı bazalt lavlarının üst üste yığılmasıyla oluşmuş ve bu akışkan lavlar yaklaşık 120-130 km çapında geniş bir alana yayılmıştır.(Özgültekin, Akman, Demirbağ ve Sun, 2003).

Fotoğraf 6: Karacadağ

2.2.2 Akarsular

Kentin en önemli su kaynağı kuzeybatıdan akan Fırat nehri olup, Adıyaman ili ile ilçe arasında sınır görevini üstlenir. Kuzeyden derin vadiler arasında ilerleyen Fırat nehri bölge için çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

Fotoğraf 7: Fırat Nehri

Bölgenin Akarsu bakımından zengin bir yapısı yoktur. Ancak kuzeyinden geçip Fırat nehrine dökülen çaylar ve dereler vardır. Bu çaylar ve dereler yağış sularıyla beslendikleri için, kurak geçen yaz mevsiminde kurumaya yüz tutabilmektedirler. Şehirde bulunan bazı çaylar dereler şunlardır; Hacı Hıdır Deresi, Esmer Çayı, Zengeçür Çayı, Çam Çayı, Hamdun Çayı, Beşkardeş Çayı, Çak Suyu, Mirgemir Suyu, Kırkpınar, Gölcük Deresi, Nasrettin Deresi, Eğribük Deresi, Hoşin Suyu, Çerbüş, Anbar ve Güngür Suyu şeklindedir. .(Özgültekin, Akman, Demirbağ ve Sun, 2003).

Fotoğraf 8: Hacı Hıdır Baraj Gölü

2.2.3 İklim ve Bitki Örtüsü

Siverek iklim bakımından karasal iklimin hâkim olduğu yazların sıcak ve kurak, kışların ise Akdeniz iklimine göre biraz daha soğuk geçtiği bir yapıda olan bir iklimsel karaktere sahiptir. Kış aylarında yükseltiye bağlı olarak kar yağışının Siverek'ten Karacadağ'ın doruklarına doğru yıl içerisinde düşme süresi, kalınlığı ve yerde kalma süresinde artış görülmektedir. Yıllık yağış miktarı 577,9 mm'dir. En fazla yağışın kış mevsiminde, en az yağışın ise yaz mevsiminde düştüğü görülmektedir. Siverek İklimi, Erinç'in formülüne göre, "kurak ve yarı kurak", De Martonn'e göre "yarı kurak (step)" ve Thorntwait'e göre de "yarı kurak, mezotermal (orta sıcaklıkta), su noksanı yaz mevsiminde ve çok kuvvetli olan, kontinental şartlara yakın iklim tipine girmektedir. (Benek, 2013)

Fotoğraf 9: Siverek'te Kış Mevsimi

“Genel olarak ilçenin iklim özelliği gereği doğal bitki örtüsü ilkbaharda yeşeren ve yaz aylarında yağışların kesilmesiyle birlikte kuruyan step (bozkır) vejetasyonudur. İlçenin kuzeyinde bazalt taşlarının yoğun olduğu alanlarda dikenimsi ot formasyonları yoğunluktadır. Güney alanlarındaki kıraç topraklar da cılız bir vejetasyona sahiptir. Buralardaki ot topluluklarının boyları kısa olmakta ve yağış oranının az olmasının etkisiyle kuzeydeki yüksek yerlere göre daha çabuk sararıp kurumaktadır.” (Benek, 2013. s.17)

Fotoğraf 10: Step Karasal İklim

2.3. SİVEREK YÖRESİNİN MÜZİK KÜLTÜRÜ

2.3.1 Kültür ve Alt Kültür

Kültür, ulusal ve yerel anlamda çok çeşitlilik gösteren geniş bir kavramdır. Ülkemiz genel anlamda bir kültürel kimliğe sahip olduğu gibi, ülke içindeki bölgeler, iller, ilçeler, köyler hatta daha küçük anlamda ele alınacak olursa mahalleler bile farklı kültürel özelliklere sahip bir yapı geliştirmişlerdir. Bu küçük yapıların geliştirdikleri kültürel farklılıklar tümevarımsal bir açıdan düşünülürse, temelde ülkenin kültürel kimliğinin zengin bir yapı oluşturmada temel etkenler olmuşlardır. İşte Şanlıurfa iline bağlı Siverek ilçesi de yöresel anlamda kendi kültürel kimliği doğrultusunda ülkedeki kültürel çeşitliliğe katkı sağlayan yörelerden biri olmuştur. Bu çalışmada kültürün alt başlıklarından müzik kültürü ele alınmış olup, Siverek yöresinin müzik kültürü incelenmiştir. Bir yörenin müzik kültürüne bakmadan önce genel anlamda kültür, alt kültür gibi kavramların ne anlama geldikleri ve bu kavramların içeriğinin ele alınması gerekmektedir.

Kültür, içinde birçok yapıyı ve bileşenleri barındıran çok geniş bir kavramdır. Tek bir tanımlama yapmak bu kavramın açıklanmasında yetersiz kalacaktır. O yüzden

bu kavramın tanımlanmasında uzmanlar farklı tanımlamalara gitmişlerdir. Bu da kültür kavramının esnekliğinden kaynaklanmaktadır. Sosyal (kültürel) antropolojinin odak noktası olan kültürü tanımlamanın bu kavrama atfedilen türlü anlamlardan dolayı zor bir iş olduğunu ve bunun da doğal karşılanması gerektiğini vurgulayan Güvenç bu kavramı dört temel anlamda kullanmaktadır. Buna göre;

1. Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır.
2. Kültür, belli bir toplumun kendisidir.
3. Kültür, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir.
4. Kültür, bir insan ve toplum kuramıdır. (Güvenç, 1999).

Kültür kavramını farklı bir açıdan tanımlayan Uygur’a göre; “insanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği; insanın kendisine nasıl baktığı, özünü nasıl gördüğü; değerlerini, ülkülerini, isteklerini nasıl düzenlediği, bütün bunlar hep kültürün öğeleridir. İnsanın ne tür bir yaşama biçemi, ne tür bir varolma programı, ne tür bir eylem-kalıbı benimsediği kültürdür hep. Teknik, ekonomi, hukuk, estetik, bilim, devlet, yöntem – insanın meydana getirdiği her şey kültüre girer. Örgütler, dernekler, kurumlar, okullar, tüm kendilerine ilişkin şeylerle birlikte kültürden sayılırlar. İnsanlar arasındaki her çeşit karşılıklı etkileşmelere, her türlü yapıp yaratma alışkanlıklarına, bütün “manevi” ve “maddesel” yapıt ve ürünlere kültür denir” şeklinde ifade etmiştir (Uygur, 1996).

Alt kültür, en genel anlamda, egemen kültür içinde, bazı genel kültürel normlara uyum göstermekle birlikte, kendilerine özgü davranış kalıpları geliştiren grupları tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bunlar, etnik, dinsel, cinsel azınlıkların oluşturduğu topluluklar olabileceği gibi, ortak değerler çevresinde bir araya gelen gruplar da olabilirler (Negus, 1996). Siverek yöresi ulusal kültür içinde bir alt kültür unsurunu oluşturmaktadır. Genel anlamda ülkenin diğer yörelerinde olduğu gibi, ulusal kültüre bağlı ulusal kültürü besleyen ve ulusal kültürden beslenen bir yapıyı oluşturur.

2.3.2 Siverek Yöresi Müzik Kültürü Unsurları

Siverek yöresi kültürel anlamda güneydoğunun önemli şehirlerinden olan Şanlıurfa ve Diyarbakır'ın arasında yer alması bu iki kültür ile alışveriş içinde olmasıyla beraber, kendine has var olan kültürel değerleri de barındırması açısından önemli bir yapı ve karakter özelliği taşımaktadır. Bu araştırmada ele alınan müzik kültürü teması kültür kavramının alt başlıklarından olması nedeniyle Siverek yöresinin müzik kültürü üzerinde durulmuştur. Müziğin içinde yer aldığı tüm alanlar araştırılıp anlatılmaya çalışılmıştır.

Bir yörenin müzik kültürü incelendiği zaman, müziğin yöre tarihi içerisinde gelişimi değişimi açısından ele almak önem taşımaktadır. Siverek yöresi müzik kültürü; genel anlamda çevre yöreler ile birçok açıdan benzer süreçler yaşamış ve etkileşim açısından kültürel bir alışveriş içinde olmuştur. Geçmişten bugüne çok sayıda; eserler, besteciler ve icracılar kazandırmış olan Siverek yöresinin günümüzde de müzik ile ilgili çalışmaları genellikle bireysel odaklı çaba ve gayretlerle sürdürülmektedir.

Siverek yöresi müzik kültürünün ana unsurlarından biri olan dengbejlilik geçmiş yıllarda yaygın bir kültürel yapı olarak var olmuştur. Günümüzde yörenin en işlek caddelerinden Esmer Çayı'nda heykeli bulunan Şükrü İzol yaşadığı dönemde (1935-2000) bu kültürü ortaya koyarak yöre halkı tarafından çok sevilen ve dinlenen bir icracı-besteci olmuştur. Bugüne bakıldığında; Siverek yöresinde icracısı sayısı giderek azalan dengbejlilik, bireysel ve kamusal anlamda gerçekleştirilen kültürün korunmasına ve yaşatılmasına yönelik çabaların yetersizliği nedeniyle yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuştur.

Fotoğraf 11: Şükrü İzol Heykeli

Siverek yöresinde müzik kültürünün var olduğu bir diğer etkinlik düğünlerdir. Siverek'te düğünler iki üç gün süren eğlencelerle yapılırdı. Düğünlerde kullanılan enstrümanlar zaman içerisinde değişime uğramıştır. Daha çok geçmişte kullanılan enstrümanları sayacak olursak; cümbüş, bağlama, rürap, def, davul zurna gibi çalgılardan bahsedebiliriz. Bu çalgılar eşliğinde türküler söylenirdi. (Özgültekin, Akman ve Demirbağ, 1997). Günümüzde düğünlerde daha çok düğün salonları kullanılmaktadır. Siverek düğünlerinde günümüzde genelde bağlama, klavye, bateri, davul ve zurna en fazla kullanılan çalgılardandır. Bu çalgılar eşliğinde yapılan müziklerle düğüne katılanlar halaylar ve bazı oyun havalarını uygun dans figürleriyle ortaya koymaktadırlar.

Siverek yöresinin müzik kültürü araştırıldığında geçmişte var olan bir kurumu atlamamak gerekir. Bu kurum Cumhuriyet'in ilanından sonra Tüm ülkede kurulup yaygınlaşan ve kültür sanat alanında eğitim veren bir kurum olan Halkevleri kurumudur. Siverek Halkevi; 23 Şubat 1936 yılında yöre halkının katılımı ve belediye bandosu eşliğinde yapılan bir törenle açılmıştır.

Fotoğraf 12: Siverek Halkevi Açılış Töreni

Siverek Halkevi; Dil, Tarih, Edebiyat Kolu, Ar Kolu, Gösterit Kolu, Köycülük Kolu, Sosyal Yardım Kolu, Kitapsaray ve Yayın Şubesi ve Spor Şubesi şeklinde bölümlere ayrılarak örgütlenmiştir. Siverek Halkevi bünyesinde bulunan Ar Kolu; Halkevlerinin Güzel Sanatlar şubesi olarak bilinmektedir. Bu şube müzik, resim ve heykel gibi sanat alanlarında gençlerin yeteneklerini geliştirdiği bir bölüm olarak çalışmalarını yürütmüştür. Müzik alanıyla ilgili marşlar, şarkılar ve türküler halkın

öğrenmesine olanak sağlayan bir oluşum olmuştur. Belediye bünyesinde hizmet veren 24 kişilik bando takımı Ar kolunun kurulmasıyla birlikte buraya devredilerek tonal ve makamsal eserler çalışılarak tören ve merasimlerde icra edilmiştir.

Fotoğraf 13: Siverek Halkevi Bando Takımı

Fotoğraf 14: 11 Nisan 1938'de Siverek Halkevi Bandosunun Urfa Kurtuluş Bayramında Çektirdiği Fotoğraf

Siverek yöresinde bunun dışında tüm öğeleri yerli olan bir ince saz heyeti kurulmuştur. Saz heyetinde, keman, cümbüş, bağlama, darbuka gibi çeşitli enstrümanlar çalınıyordu. Gazel okuyanlar, koşma söyleyenler bu heyete çağrılmaktaydı. İstanbul, Harput, Urfa ve Diyarbakır gibi yörelerin hava ve ağızlarına yer verilmekteydi. İnce Saz Heyeti ve Bando takımı Halkevi'nde düzenlenen özel günlerde veya gecelerde, bayram ve çeşitli törenlerde, aile toplantılarında, görev alan bir oluşum olmuştur.

Fotoğraf 15: Siverek Halkevi Ar Kolu İnce Saz Heyeti

Ar kolunun yaptığı bir diğer faaliyet ise öğretmen bulunduğu takdirde yapılan enstrüman eğitimi dersleriydi. Bu yönleriyle Siverek yöresinde müzik kültürü anlamında hizmet veren bir kurum olma özelliği taşıyan Siverek Halkevi bu görevini tüm ülkede 11 Ağustos 1951'de Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren kanun ile hizmetlerini sonlandırmış ve kapatılmıştır.

Siverek yöresinde, geçmişten günümüze belirli bir kültürel aktarımla gelen müzik kültüründe, zaman zaman gelişim gözlenirken, zaman zaman ise gerileme

yaşamıştır. Yerel yönetimin belirli dönemlerde gerçekleştirdiği veya düşünce aşamasından ileriye gidemediği bazı projeler (Dengbejler Evi, Gençlik koroları, Çalgı eğitimi...) gerçekleşmiş ya da planlanan projeler arasında yer almıştır. Günümüzde yörede daha çok müzik kültürü bu alanla ilgili yapılan projeler veya çalışmalar genelde bireysel çabaların ürünü olmuştur. Bu çalışmalar iyi niyetle olmakla beraber gerek yerel yönetimin desteğinin az olması gerek de çalışmaların dışardan yetersiz desteklenmemesi sonucu pek bir gelişim gösterememiştir. Bu durumda yörenin müzik kültürünü her geçen gün olumsuz anlamda etkilemektedir.

Yakın dönemde göze çarpan en önemli çalışmalardan biri; Siverekli şair, yazar ve besteci Kadir Büyükkaya'nın bestelerini seslendiren sanatçıların Zazaca albüm çıkarmaları olmuştur. 10 ünlü Kürt müzisyen, Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO'nun 2008'de yayımladığı "Tehlike Altındaki Dünya Dilleri Atlası"nda (Atlas of the World's Languages in Danger) yok olmak üzere olan diller arasında gösterdiği Zazaca için bir araya geldi. Büyükkaya'nın besteleri, daha önce Mikail Aslan tarafından seslendirilmişti. "Vengê Royî" (Nehrin/Fırat'ın Sesi) adlı bu albüm, 2015 yılında çıkmıştı. "Vengê Royî II" adlı albümde ise Kirmanc/Zaza, Kurmanc ve Soran müzisyenler bir araya gelip Büyükkaya'nın eserlerini seslendirdiler. (www.siverekgenclik.com).

Fotoğraf 16: Venge Royi Adlı Albüm Kapağı

2.3.3 Siverek Yöresinde Önemli Besteci ve İcracılar

Siverek yöresinin müzik kültürünün oluşumuna katkı sağlayan bazı müzisyenler ve bestecilerin fotoğraflarına bu bölüme yer verilmiştir.

Fotoğraf 17: Şükri İZOL

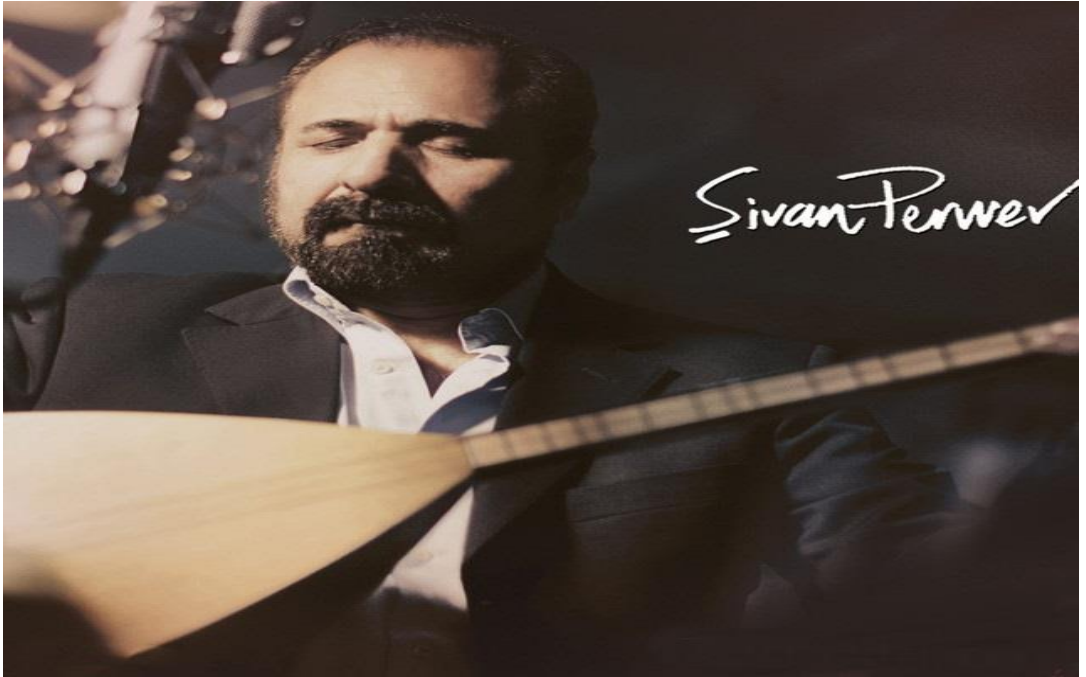
Fotoğraf 18: Güler IŞIK

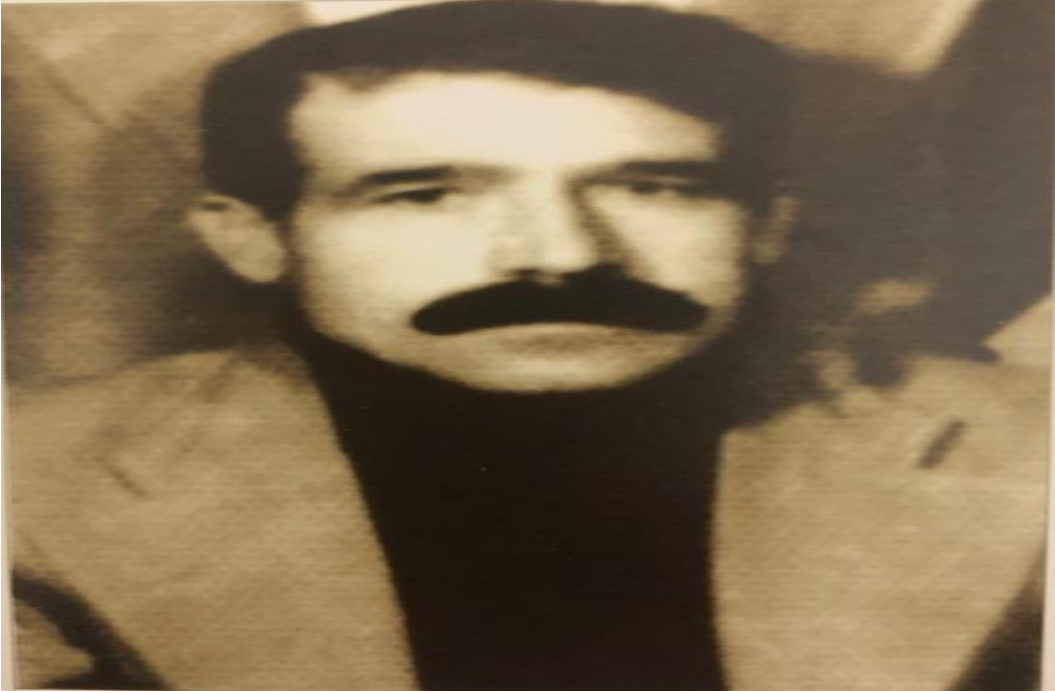
Fotoğraf 19: Hanifi BALABAN

Fotoğraf 20: Şivan PERWER

Fotoğraf 21: Taşçı Koçali (Koçali ALUR)

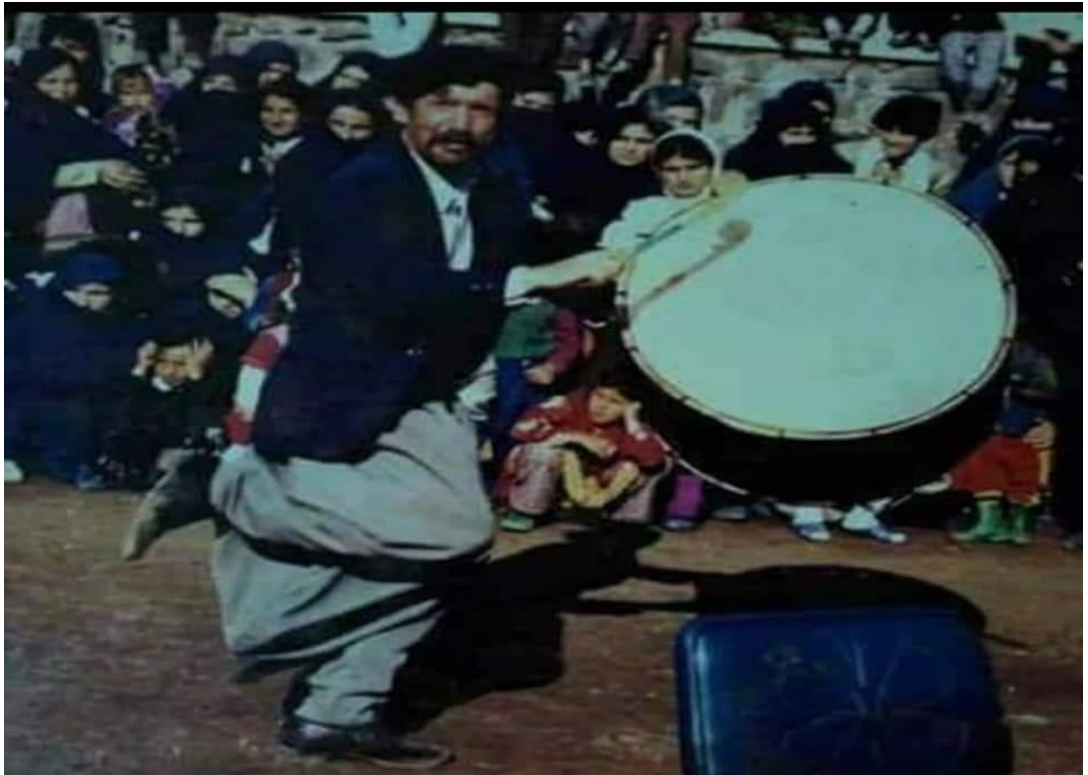
Fotoğraf 22: Mehmet AL

Fotoğraf 23: Siverek Belediyesi Bando Takımı. Önde Ortadaki Kişi Bandocu Mehmet Olarak Bilinen Siverek'in Eski Müzisyenlerindendir.

Fotoğraf 24: Ramazan MAVİÇİÇEK

Fotoğraf 25: Kerim SARI

2.3.4 Siverek Yöresi Müzik Repertuarı

Siverek Yaş Üzüümü

Hikâyeyi derleyen: Ramazan ÖZGÜLTEKİN

“Diyarbakır'ın "Arpa orağı geldi" türküsünün bir başka versiyonu olan "Siverek Yaş Üzüümü" türküsünün içeriği sevdadır. Yörede meşhur olan üzüm ve tahıl, sevgiliye kavuşma sembolü haline getirilmiştir. Sanatçı Siverek'in yörede meşhur olan yaş üzümünü kendi sevdası ile özdeşleştirip bir türkü haline getirmiştir. Türkülerimizde sevgili yoluna canlar erir, gözyaşları dökülür, dizelerde ciğer yakan bu sevdaların dumanı tüter. Ali, Zeyno'yu deliler gibi sever, tırnağının taşa değmesini istemez. Ama hayat bu, herkes geçim derdinde ve kırsal alanda tüm aile fertleri çalışmak zorundadır. Ailesi de Zeyno'yu tarlaya, bağa, ekin biçmeye göndermektedir.

Ali dokunmaya kıyamadığı Zeyno'sunun bağ ve tarla yollarında nazik ellerinin ve ayaklarının incinmesine dayanamayarak üzüntüsünü dizelere döker.”

“Siverek yaş üzümü oy oy oy
Bağlayın sağ gözümü oy oy sebebim
Dediler yârin gelmiş oy oy oy
Açın bağlı gözümü oy oy sebebim
(TRT'de farklı son iki dize)
Yârim odama gelmiş
Çözün bağlı gözümü

Arpalar kara kılçık oy oy oy
Dama çıkma baş açık oy oy sebebim
Eğer beni sevisen oy oy oy
Al bohçanı yola çık oy oy sebebim

Arpalar dize kadar oy oy oy
Yârim gel bize kadar oy oy sebebim
Sana çorap öreyim oy oy oy
Topuktan dize kadar oy oy sebebim”

Cemil

Hikâyeyi Derleyen: Ramazan ÖZGÜLTEKİN

“Siverek'in önemli türkülerinden biri "Cemil" adlı türküdür. Bu türkünün günümüze kadar gelen öyküsü şöyledir. Siverek'te Fatma isimli genç bir kız, yakışıklılığıyla nam salmış ve genç kızların yüreğini yakan Cemil'e sevdalanır. Ancak Cemil'in bundan haberi yoktur. Zamanla Fatma'nın Cemil'e olan sevdası dillerde dolaşmaya başlar. Fatma bu seveda yüzünden günden güne erir. Sonunda bu haber Cemil'in kulağına gider ve bir gün Fatma ile karşılaşır. Karşısında güzeller güzeli, bir kız görür. Cemil de Fatma'ya sevdalanır. Aileleri evlenmelerine engel çıkarır. Seveda acısına dayanamayan Cemil hastalanır. O dönemin ileri gelenleri araya girip, Fatma

ile Cemil'i evlendirirler. Cemil'in sevdası öylesine alevlenmiştir ki, yüreğinde kör sönmez ince bir hastalığa (vereme) yakalanır. Bir müddet sonra dünyadan ve Fatma'sından ayrılır. Fatma'nın dünyası kararır. Cemil'ini kaybetmiştir. Cemil'e ağıtlar yakar türkülerde çağırır. Fatma daha sonra hayatında birbirini seven gençlerin düğünlerinde hem onları sevindirmek hem de Cemil'i yâd etmek için def çalar, maniler söylerdi. Çoğu zaman da söylediği manilere müzik uyarlayarak çeşitli türküler meydana getirirdi. Bundan sonra halk arasında "Tefçi Fatma" diye anılmaya başlar. Tefçi Fatma'nın söylediği bu türkülerin çoğu maalesef unutulup gitmiştir. Ancak kendi sevdası olan "Cemil" türküsünü her düğünde ve her zaman söylediği için bu türkü halka mal olup günümüze kadar gelmiştir.”

“Kormiskanda bir kuş var Cemil
Kanaında gümüş var Cemil
Alo gitti gelmedi Cemil
Albet bunda bir iş var Cemil

Anan öle Cemil
Baban öle Cemil
Öksüz kalasan Cemil
Benim olasan Cemil Cemil

Bavus yolu incedir Cemil
Ne karanlık gecedir Cemil
Yastık kurbanın olan Cemil
Yar yatışı incedir Cemil

Anan öle Cemil
Baban öle Cemil
Öksüz kalasan Cemil
Benim olasan Cemil Cemil

Mahreke urdim ata Cemil
Kalk gıdağ Eyvanata Cemil
Genç ömrümü çürüttüm Cemil
Yalaviz yata yata Cemil

Anan öle Cemil
Baban öle Cemil
Öksüz kalasan Cemil
Benim olasan Cemil Cemil”

Bir Ciğara İç Oğlan(Hacı Pınarın Düzü)

Hikâyeyi Derleyen: Ramazan ÖZGÜLTEKİN

“Dillerden düşmeyen türkülerimizden birisi de "Bir Cigara İç Oğlan" dır. Bu türkü de Siverek'e ait yer adları, yörenin şivesi ve deyimleri bulunduğu için başka yörelere mal edilmesi mümkün olmamıştır.

Siverek'in meşhur mevkilerinden Hacı Pınar düzündeki dükkânı olan Bakkal Mahmud'un güzel mi güzel bir kızı vardır. Olayın yaşandığı dönemde Siverek'te bulunan Süvari alayında askerlik görevini yapan bir genç Hacı Pınarındaki Bakkal Mahmud'un dükkânının önünden geçerken, babasına yardım için dükkânda bulunan kızı görünce mihlanır kalır. Gözü kızıdan başka bir şey görmez olur. Kız da bunun farkına varır. Asker bundan sonra sık sık alışveriş bahanesi ile oradan gelir gider. İki genç birbirine vurulmuşlardır. Gençlerin tavırları komşularının da dikkatini çeker. Kızın babası da işin farkına varır. Asker kızı babasından ister. Ancak bu yabancı gence verecek kızı yoktur babanın. Kız derdini türküye döker ve oğlana "Şimdi söyleyeceklerini duyunca üzülmemesi için", "Bir cigara(sigara) iç oğlan" iç ki üzüntün biraz azalsın, "Gel kapıdan geç oğlan", "Beni sehen(sana) vermezler" boşuna uğraşma beni sana vermezler der. Bu sevdaya dayanamazsın, erimeni ve yıkılmanı istemiyorum. "Bu sevdadan geç oğlan" diye sevdiğinin umudunu kesmesini ister. Oğlan ise, içindeki sevda ateşini "Hacı Pınar'ın düzü, felek ayırdı bizi" deyip kızı vermeyen anne babayı feleğe benzeterek sitemini dile getirir. "Bakkal Mahmud'un kızı, yaktı yandırdı bizi" dizeleriyle bu sevda ateşinin yüreğini yakıp kavurduğunu dile getirir. Kız ise oğlanın kendisine de sitem ettiğini sanarak "Oğlan seni seviyem, kimselere demiyem" diyerek oğlana sevdalı olduğunu belirtir. "Anam babam vermiyor da onlara edemiyem" sözleriyle, istemeyenin kendisi olmadığını, anasının babasının vermediğini ve onlara da gücünün yetmediğini anlatmaya çalışmaktadır.

Nihayet babasının kızı vermeyeceğini anlayınca kızla anlaşarak kaçmaya karar verirler. Sözleştiği bir gece kızı atına attığı gibi kaçıtır ve kendi memleketine götürür. Araya yıllar girer. Çoluk çocuk derken barışırılar. Daha sonra Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesine yerleşirler. Hayatlarının sonuna kadar burada yaşarlar.”

“Bir cigara iç oğlan
Gel kapıdan geç oğlan
Beni sehen vermezler de
Bu sevdadan geç oğlan di gel gel

Oğlan seni seviyem
Kimselere demiyem
Anam babam vermiyor da
Onlara edemiyem di gel gel

Hacı Pınar'ın düzü
Felek ayırdı bizi
Bakkal Mahmud'un kızı da
Yaktı yandırdı bizi di gel gel

Kekliğim avla beni
Dağlara salma beni
Gece yanında uyut
Gündüzler bağla beni di gel gel”

Evlerinin Önü Yoldur Yolaktır

Bu türkü Siverek'ten Faruk UĞURLU ve Mehmet ÇELİKKANAT tarafından yapılmış olup, Mehmet ÖZBEK tarafından derlenip notaya alınmıştır.

“Evlerinin önü yoldur yolaktır
Başımızda dönen dektir dolaptır
Ellerin huriyse benim melektir

Ben yârime neler neler alayım
Ben yârime ipek mendil alayım

Darılmışsa gidip hatrın sorayım
Ayrılığa yoktur benim dayağım
Evlerinin önü kahve dibeği
Dibeğe vurdukça ağlar bebeği
(*Dibeğe vurdukça oynar göbeği*)
Ne sen gelin oldun ne ben güveyi

Ben yârime neler neler alayım
Ben yârime ipek mendil alayım
Darılmışsa gidip hatrın sorayım
Ayrılığa yoktur benim dayağım

Evlerinin önü bulgur sokuşu
Yel estikçe gelir yârin kokusu
Yârim küçüktür cilve kutusu

Ben yârime neler neler alayım
Ben yârime ipek mendil alayım
Darılmışsa gidip hatrın sorayım
Ayrılığa yoktur benim dayağım.”

Meryemmi

Kaynak: Mahmut HAMİDANOĞLU

“Altının ufağıyam	Meryemmé Meryemmé
Siverek uşağıyam	Çaw reşşé Meryemmé
Nerde bir güzel görsem	Meryemmé Meryemmé
Ben onun aşığıyam	Meryemmé Meryemmé
Elma dalda dal yerde	Meryemmé Meryemmé
Bülbül ötmez her yerde	Çaw reşşé Meryemmé

Felek bizi ayırdı
Her birimiz bir yerde

Meryemmé Meryemmé
Çaw reşşé Meryemmé

Siverek iki yoldur
Biri sağ biri soldur
Sağına kurban olam
Yarin gittiği yoldur

Meryemmé Meryemmé
Çaw reşşé Meryemmé
Meryemmé Meryemmé
Çaw reşşé Meryemmé”

Gülü Gider Bostana

Kaynak: Milli Kütüphane arşivinde ses kayıtları ile birlikte mevcuttur.

“Güllü gider bostana
Gül doldurur fistana hey
Korkarım yağmur yağar
Mavi çarşaf ıslana hey

Aman gülüm yar gülüm
Doldur bade ver gülüm
Sensin bu dağın gülü hey
Heeey gülü gülü hey

Elindeki nar mıdır
Koynundaki yar mıdır hey
Doğru söyle güzelim
Benden başka var mıdır hey

Aman gülüm yar gülüm
Doldur bade ver gülüm
Sensin bu dağın gülü hey
Heeey gülü gülü hey

Elindeki nar ise
Koynundaki yar ise hey
Gençliğime doymiyim
Senden başka var ise hey

Aman gülüm yar gülüm
Doldur bade ver gülüm
Sensin bu dağın gülü hey
Heeey gülü gülü hey”

Çubuğu Asma Yarım

Kaynak: Milli Kütüphane arşivinde ses kayıtları ile birlikte mevcuttur.

“Çubuğu asma yarım
Anadan yosma yarım
Bilsen yine huyundan
Selamın kesme yarım
Aman dayanamam

Sabah oldu uyan yar
Beni dertli koyan yar
Ellerin gözü için
Göze olam diken yar
Aman dayanamam

Elde fincana kurban
kolda mercana kurban
Alem mala maliktir
bende bir cana kurban
Aman dayanamam

Gidin bulutlar gidin
O yare haber edin
O yar uykuda ise
Uykusun haram edin
Aman dayanamam”

Evlerinde Makine

Kaynak: Mehmet Öcal

“Evlerinde makine

Yavrum kalk gidelim hakime

Beni baştan çıkaran

Aman Siverekli Sakine

Aman bir o yandan bir bu yandan

Yavrum zülûf gerdan yaylasından

Değirmen üstü çiçek

Yavrum orak getirin biçek

Beni baştan çıkaran

Aman Siverekli gül çiçek

Aman bir o yandan bir bu yandan

Yavrum zülûf gerdan yaylasından

Çarşaf sarmış lacivert

Yavrum bir oğlan sevmiş çok mert

Siverek’ten yar seven

Aman alır başına bin dert

Aman bir o yandan bir bu yandan

Yavrum zülûf gerdan yaylasından”

Elma Yanım

Bu uzun hava halk arasında “Taşçı Koçali” olarak tanınan merhum Koçali ALUR tarafından söz, müzik ve derlemesi yapılarak plağa okunmuştur.

“Elma yanım elma yanım
Kibar kızarmış elma yanım yar yar
Oğul nasıl yatayım toprağa yar yar
Valla bu dünyadan murat olmadan yar yar
Hain elinden yar yar
Güle damlar güle damlar
Kibar gül soyudur güle damlar
Oğul yanağı gül dudağı bal yar
Vala ben biter güle damlar
Hain elinden yar yar yar.”

Siverek Asmasıyam

Kaynak: Abdurrahman KEPEKÇİ

“Siverek asmasıyam	Lé gıde xeydoke
Sümerim basmasıyam	Şiriné şemamoké
Ane doktor getirme	Bejnate zırawé
O yarin hastasıyam	Mina şıtlé tü’üke
Bu kala ne kaladır	Lé gıde xeydoke
Etrafı kerbeladır	Şiriné şemamoké
Ölüm Allah'ın emri	Bejnate zırawé
Ayrılık ne beladır	Mina şıtlé tü’üke.”

Siyah Saçlar Yan Olur (Sevim)

Kaynak: Abdurrahman KEPEKÇİ

“Siyah saçlar yan olur
Görenler heyran olur
Sevim senin yüzünden
Kavga değil kan olur
Sevim Sevim yıkılsın evin

Deniz dalgasız olmaz
Gençlik sevdasız olmaz
Siverek'ten yar sevenin
Başı belasız olmaz
Sevim Sevim yıkılsın evin
Eller kınalı Sevim
Gözler sürmeli Sevim
Anasının bir tanesi
Sevim Sevim yıkılsın evin

Eller kınalı Sevim Gözler
Gözler sürmeli Sevim
Anasının bir tanesi
Sevim Sevim yıkılsın evin.”

Siyah Zülfün Tellerine

Kaynak: Sakıp ÇEPİK

“Siyah zülfün tellerine
Muhabbetin yellerine
Kurban olam dillerine

Canım yar ruhum yar hayranım yar
Yar senin kaşın yar senin gözün
Kapkara kapkara gönlüm yara

Daha gençken benim yaşım
Ağarıyor saçım başım
İnci gibi senin dişin

Canım yar ruhum yar hayranım yar
Yar senin kaşın yar senin gözün
Kapkara kapkara gönlüm yara.”

Sürme Çekmiş Gözlerine

Kaynak: Ayşe ŞAN

“Sürme çekmiş gözlerine
İnandım yar sözlerine
Mail oldum gözlerine
Ah lé Cemo Vah lé Cemo
Ez kurbana bejna temo
Vah lé Cemo lé lé Cemo lé lé Cemo

Sil gözünden sürmeleri
Çöz göğsünden düğmeleri
Göreyim gül sineleri
Ah lé Cemo Vah lé Cemo
Ez kurbana bejna temo
Vah lé Cemo lé lé Cemo lé lé Cemo

Altın takam gerdanına
Seni sarayım canıma
Koşa koşa gel yanıma
Ah lé Cemo Vah lé Cemo
Ez kurbana bejna temo
Vah lé Cemo lé lé Cemo lé lé Cemo.”

Bu Pınar Eşme Pınar

Kimden Alındığı: Sadun ÇELİK

“Bu pınar eşme pınar

Yaramıdeşme pınar

Yar yanına gelende

Su ver konuşma pınar

Vay bana hele hele

Bende kurbanam sana

Bu gece buralıyam

Ne bahtı karalıyam

El beni aşık sanar

Yürekten yaralıyam

Vay bana hele hele

Bende kurbanam sana

Bu gece uymamışam

Ser yere koymamışam

Yastık kurbanın olam

Ben ona doymamışam

Vay bana hele hele

Bende kurbanam sana.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın katılımcı grubu hakkında bilgiler, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir. Araştırmanın tamamı, bilimsel yöntem ışığında planlı ve sistemli olarak yapılmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma nitel araştırma yöntemleri kapsamında etnografi çalışması olarak desenlenmiştir. Mevcut kültürel yapı ile ilgili bilgilere ulaşmak için yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır.

“Etnografik Araştırma; araştırmacıların ortak kültüre sahip bir grubun değerlerinin, davranışlarının, inançlarının ve dilinin paylaşılan ve öğrenilen modellerini tanımladığı yorumladığı nitel bir desendir. Etnografi, hem aynı kültürü paylaşan grubun inceleme şekli hem de bir araştırmanın nihai, yazılı ürünüdür.” (Bal, 2016, s. 124).

Var olan kültürel yapının ve müzik kültürünün ortaya çıkarılmasında farklı kesimlerden seçilen kişilerle yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Briggs (1986) görüşmeyi; sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu savunmakta ve bu durumun, görüşme yönteminin; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

3.2. KATILIMCI GRUP

Araştırmanın katılımcı grubu farklı yaş grubundan müzik kültürü ile ilgili çalışmalar yapan ve yörenin müzik kültürüne katkı sağlayan veya bu alanda hizmet yürüten 6 kişiden oluşmaktadır.

Araştırmanın örnekleme yöntemi Amaçlı Örnekleme Yöntemlerinden Maksimum Çeşitlilik Örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir.

Amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında kullanılmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden Maksimum Çeşitlilik Örnekleme ise, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek 2006).

Araştırma yapmak için seçilen ve görüşme yapılan grup içinde; yörenin müzik kültürü alanında araştırma yapan, yerel anlamda müzisyenlik yapan, yörede var olan kurumlar içinde belirli oluşumda olup hizmet yürüten, müzik alanında özel kurum işleten ve müzik ile ilgili lisans derecesinde eğitim alan kişi veya kişiler arasından seçilen grup ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır.

3.3. VERİ TOPLAMASI VE ANALİZİ

Görüşmeler 21.10.2022 ile 21.11.2022 tarihleri arasında birebir ve yüz yüze olarak yapılmıştır. Ortalama her görüşme 15 dakika sürmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu 14 adet sorudan oluşmaktadır. Görüşme formu taslak aşamasında müzik eğitimi alanında ve eğitim alanında 3 adet uzmana gönderilmiştir. Nihai form yarı yapılandırılmış formatta görüşmeye hazır hale getirilmiştir. **(Ek 3)**

Araştırmada toplanan veriler Betimsel Analiz ile çözümlenmiştir. “Bu tür analizi tercih eden araştırmacılar uzun bir şekilde alınan betimsel alıntılar (katılımcıların konuşmaları, davranışları vs.) ve görüşme notlarından alıntılar arasında yorumlayıcı görüşler sunarlar. Bu tür veri analizinde, araştırmacının ne anladığının sistematik ve uygun bir şekilde tanımlanması ve verilerin yeniden organize edilmesine yöneliktir” (Ekiz, 2015 s. 76).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde alt problemlere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Siverek yöresi müzik kültürünün incelenmesi kapsamında hazırlanan ve katılımcılar ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formu neticesinde katılımcılara yöneltilen sorular ve bu sorulara alınan cevaplar aşağıda sunulmuştur.

4.1. SİVEREK MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ OLUŞTURAN REPERTUARIN; KONU, MAKAM VE USÛL DAĞILIMI NEDİR? KONU, MAKAM VE USÛL BAKIMINDAN DİYARBAKIR VE ŞANLIURFA İLLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI NASILDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

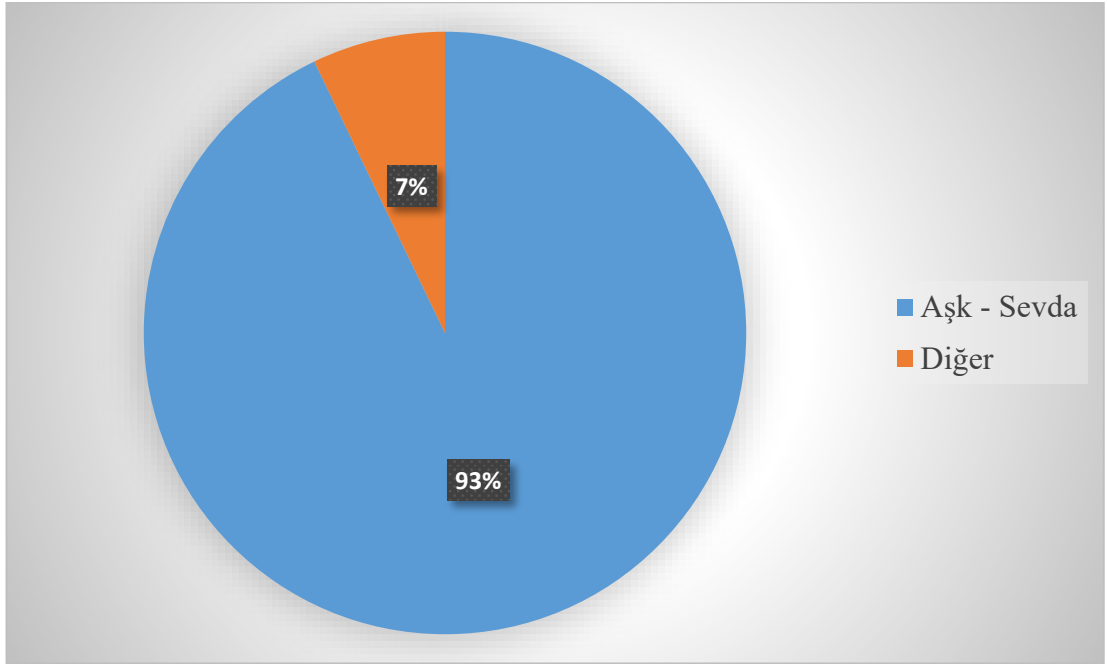
Bu bölümde, TRT Repertuarından Yer Alan Siverek-Diyarbakır ve Şanlıurfa Türküleri konu, makam ve usûl açısından incelenmiş olup bazı istatistiksel veriler elde edilmiştir.

4.1.1. Konu Bakımından Karşılaştırma

Tablo 1: Siverek Türkülerinde Yer Alan Konular

<i>Konu</i>	<i>f</i>
<i>Aşk - Sevda</i>	13
<i>Diğer</i>	1
<i>Toplam</i>	14

Şekil 1: Siverek Türkülerinde Yer Alan Konuların Oransal Grafiği

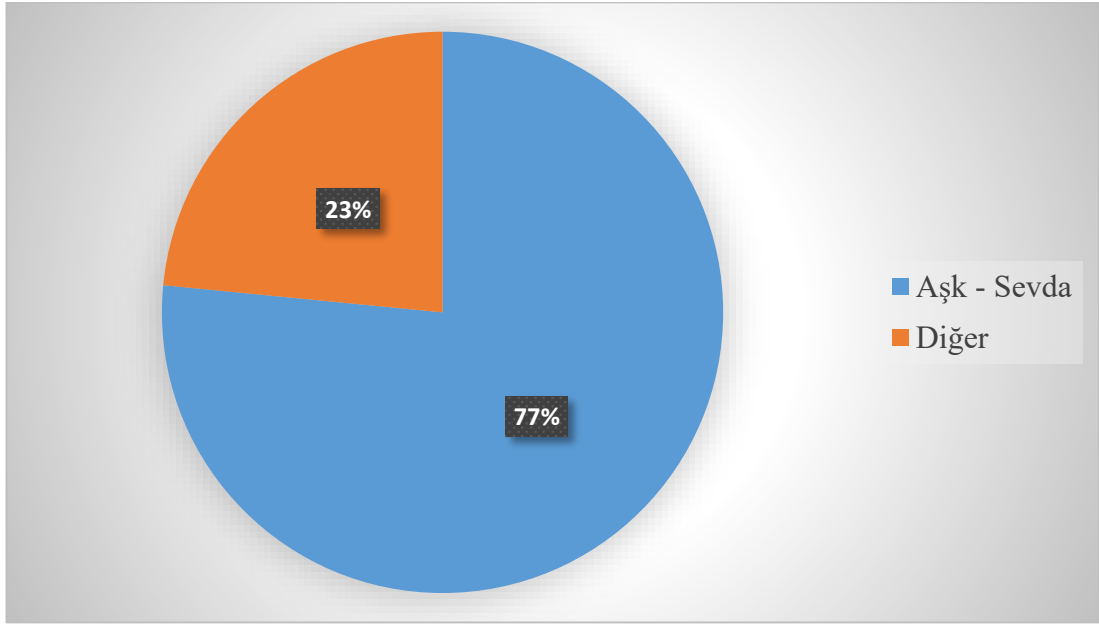

Siverek türkülerinin konu bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 14 eser incelenmiş ve 13 tanesi Aşk-sevda konulu olduğu 1 tanesinin de Diğer kategoride olduğu görülmektedir. Aşk-Sevda konulu türkülerin tüm türküler içinde %93'lük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Diyarbakır Türkülerinde Yer Alan Konular

<i>Konu</i>	<i>f</i>
<i>Aşk - Sevda</i>	62
<i>Diğer</i>	19
<i>Toplam</i>	81

Şekil 2: Diyarbakır Türkülerinde Yer Alan Konuların Oransal Grafiği

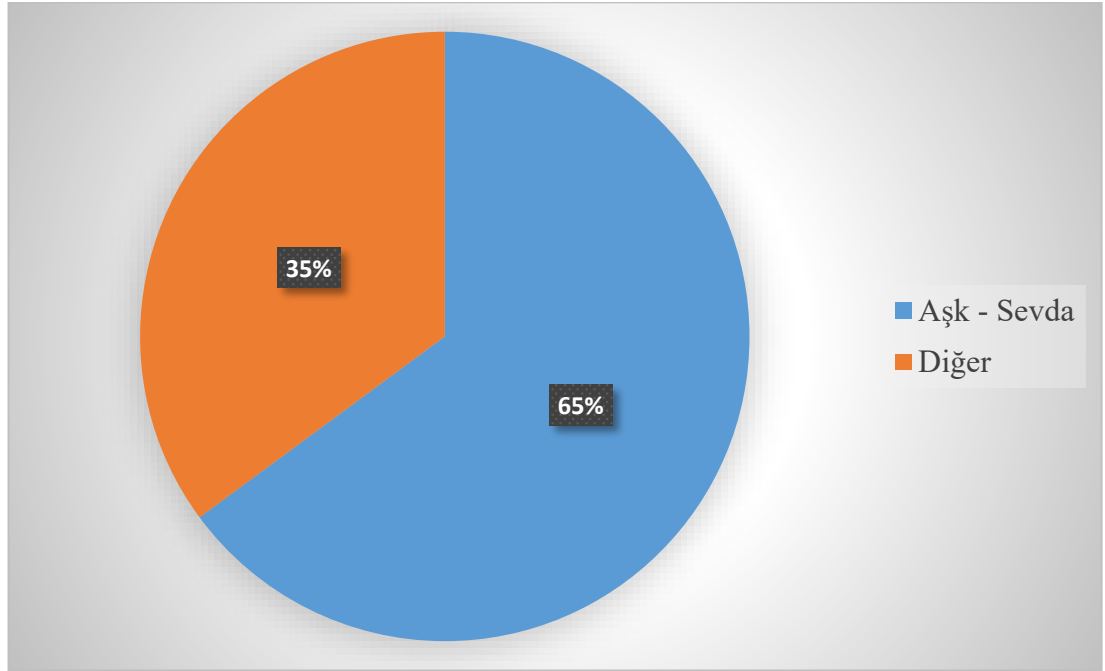

Diyarbakır türkülerinin konu bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 81 eser incelenmiş ve 62 tanesi Aşk-Sevda konulu olduğu 19 tanesinin de Diğer kategoride olduğu görülmektedir. Aşk-Sevda konulu türkülerin tüm türküler içinde %77'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Şanlıurfa Türkülerinde Yer Alan Konular

Konu	<i>f</i>
<i>Aşk - Sevda</i>	85
<i>Diğer</i>	46
<i>Toplam</i>	131

Şekil 3: Şanlıurfa Türkülerinde Yer Alan Konuların Oransal Grafiği

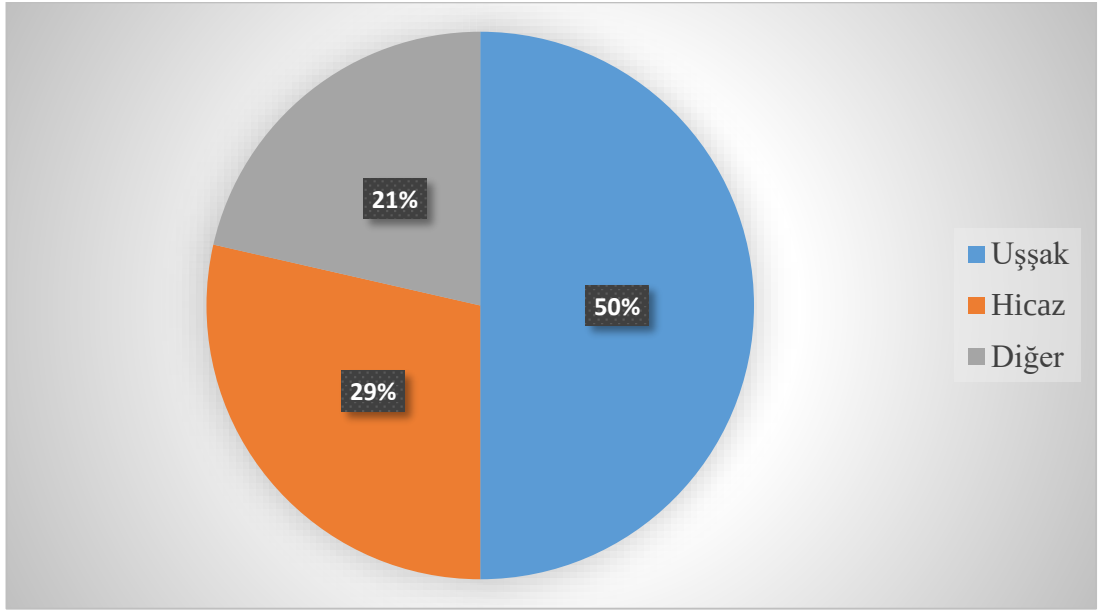
Şanlıurfa türkülerinin konu bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 131 eser incelenmiş ve 85 tanesi Aşk-Sevda konulu olduğu 46 tanesinin de Diğer kategoride olduğu görülmektedir. Aşk-Sevda konulu türkülerin tüm türküler içinde %65’lik bir paya sahip olduğu görülmektedir.

4.1.2. Makam Bakımından Karşılaştırma

Tablo 4: Siverek Türkülerinin Makamsal Analizi

<i>Makam</i>	<i>f</i>
<i>Uşşak</i>	7
<i>Hicaz</i>	4
<i>Diğer</i>	3
<i>Toplam</i>	14

Şekil 4: Siverek Türkülerinin Makamsal Analizinin Oransal Grafiği

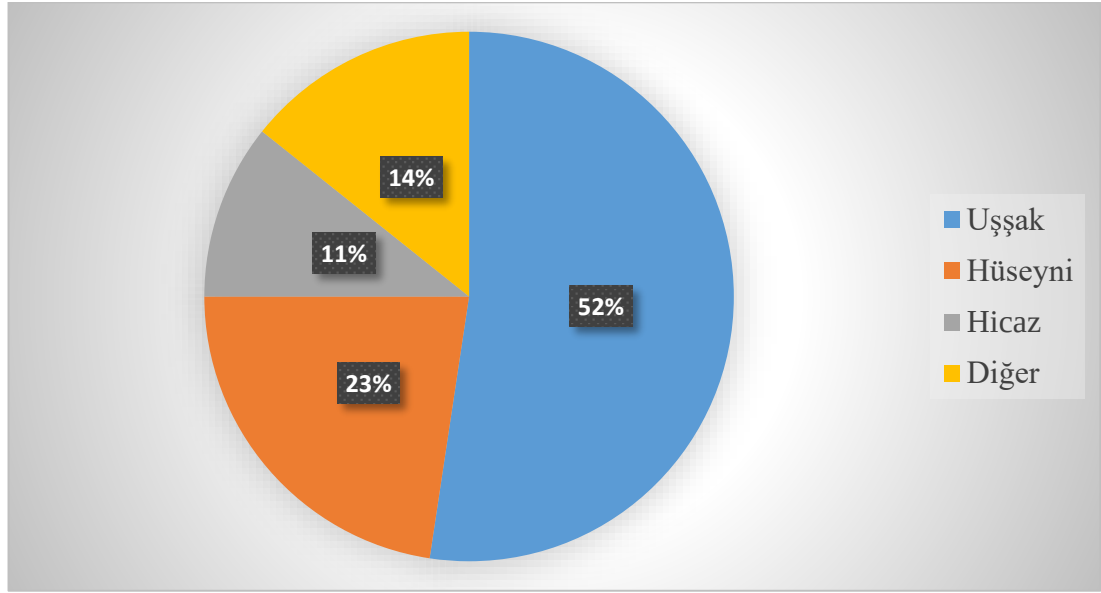

Siverek türkülerinin makam bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 14 eser incelenmiş ve 7 tanesi Uşşak makamı, 4 tanesi Hicaz Makamı ve 3 tane de diğer makamlardan olduğu görülmektedir. Eserlerde %50’lik bir payla Uşşak makamının daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Diyarbakır Türkülerinin Makamsal Analizi

<i>Makam</i>	<i>f</i>
<i>Uşşak</i>	44
<i>Hüseyni</i>	19
<i>Hicaz</i>	9
<i>Diğer</i>	12
<i>Toplam</i>	84

Şekil 5: Diyarbakır Türkülerinin Makamsal Analizinin Oransal Grafiği

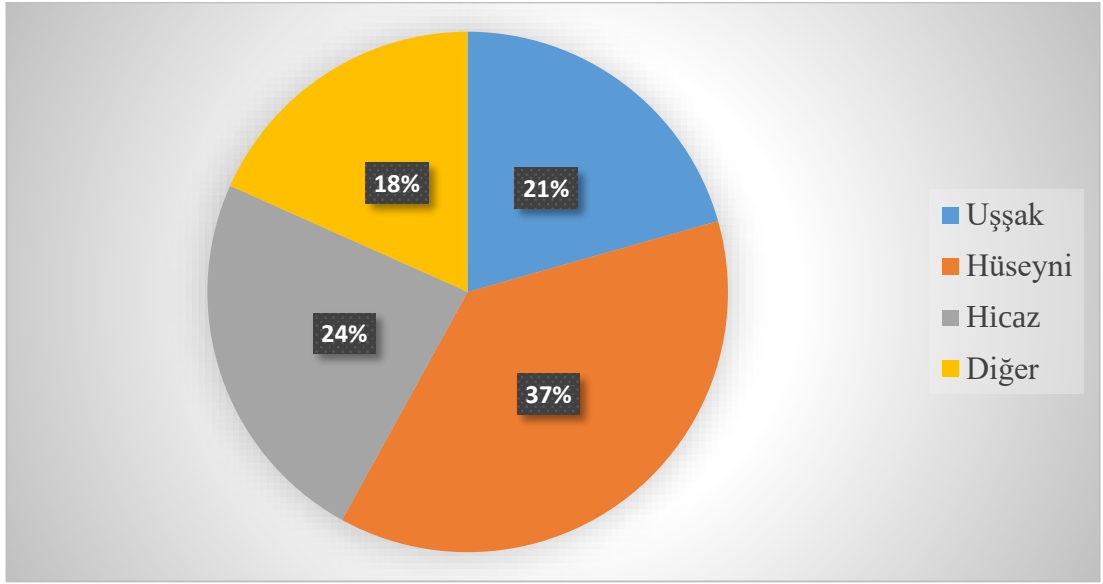

Diyarbakır türkülerinin makam bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 84 eser incelenmiş ve 44 tanesi Uşşak makamı, 19 tanesi Hüseyini makamı, 9 tanesi Hicaz Makamı ve 12 tane de diğer makamlardan olduğu görülmektedir. Eserlerde %52'lik bir payla Uşşak makamının daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Şanlıurfa Türkülerinin Makamsal Analizi

<i>Makam</i>	<i>f</i>
<i>Hüseyini</i>	49
<i>Hicaz</i>	31
<i>Uşşak</i>	27
<i>Diğer</i>	24
<i>Toplam</i>	131

Şekil 6: Şanlıurfa Türkülerinin Makamsal Analizinin Oransal Grafiği

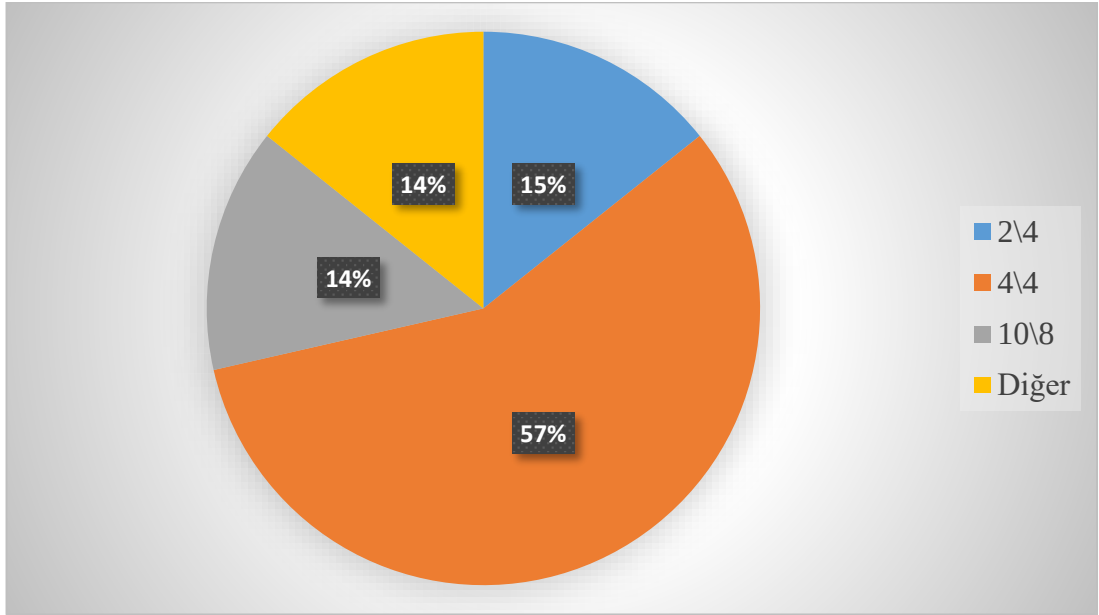
Şanlıurfa türkülerinin makam bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 131 eser incelenmiş ve 49 tanesi Hüseyini makamı, 31 tanesi Hicaz makamı, 27 tanesi Uşşak makamı ve 24 tane de diğer makamlardan olduğu görülmektedir. Eserlerde %37'lik bir payla Hüseyini makamının daha fazla olduğu görülmektedir.

4.1.3. Usûl Bakımından Karşılaştırma

Tablo 7: Siverek Türkülerinin Usûl Analizi

<i>Usûl</i>	<i>f</i>
4/4	8
2/4	2
10/8	2
Diğer	2
Toplam	14

Şekil 7: Siverek Türkülerinin Usûl Analizinin Oransal Grafiği

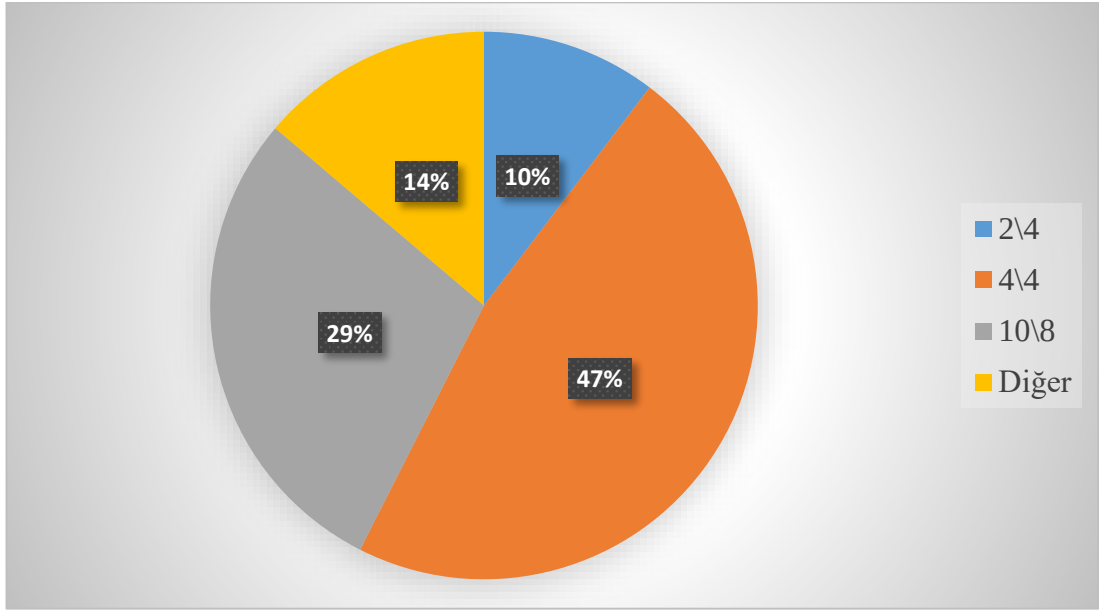

Siverek türkülerinin usûl bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 14 eser incelenmiş ve 8 tanesi 4/4, 2 tanesi 2/4, 2 tane 10/8 ve 2 tane de diğer usullerden olduğu görülmektedir. Eserlerde %57'lik bir payla 4/4'lük usulün daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Diyarbakır Türkülerinin Usûl Analizi

<i>Usûl</i>	<i>f</i>
<i>4/4</i>	41
<i>10/8</i>	25
<i>2/4</i>	9
<i>Diğer</i>	9
<i>Toplam</i>	81

Şekil 8: Diyarbakır Türkülerinin Usûl Analizinin Oransal Grafiği

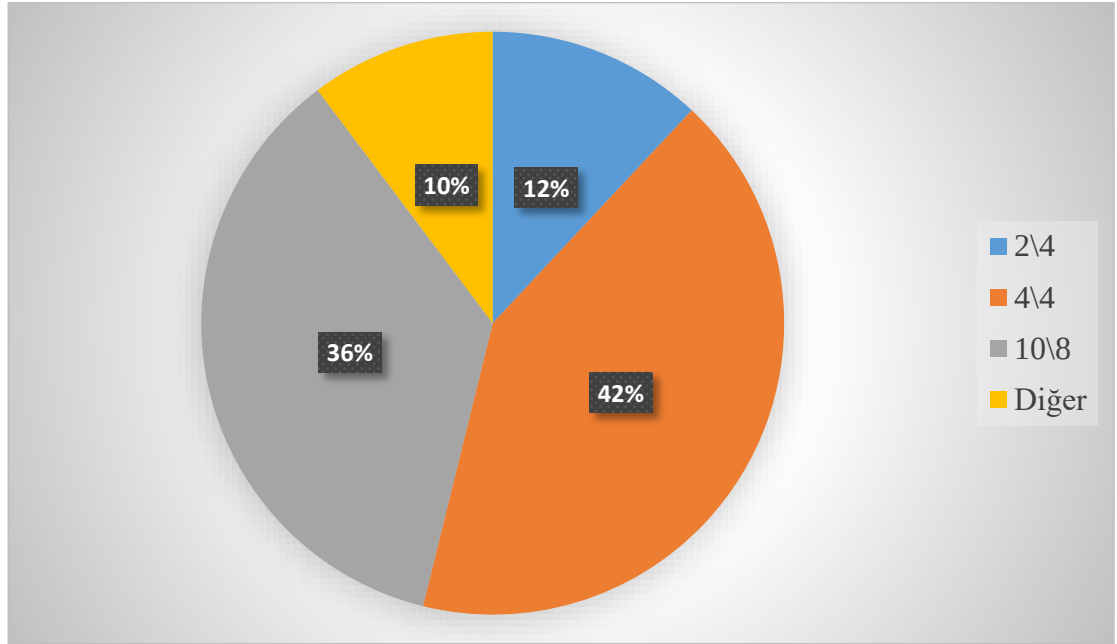

Diyarbakır türkülerinin usûl bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 81 eser incelenmiş ve 41 tanesi 4/4, 25 tanesi 10/8, 9 tane 2/4 ve 9 tane de diğer usullerden olduğu görülmektedir. Eserlerde %47’lik bir payla 4/4’lük usulün daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Şanlıurfa Türkülerinin Usûl Analizi

<i>Usûl</i>	<i>f</i>
4/4	49
10/8	42
2/4	14
Diğer	26
Toplam	131

Şekil 9: Şanlıurfa Türkülerinin Usûl Analizinin Oransal Grafiği

Şanlıurfa türkülerinin usûl bakımından dağılımı tablo ve grafikte gösterilmiştir. 131 eser incelenmiş ve 49 tanesi 4/4, 42 tanesi 10/8, 14 tane 2/4 ve 26 tane de diğer usullerden olduğu görülmektedir. Eserlerde %42'lik bir payla 4/4'lük usulün daha fazla olduğu görülmektedir.

4.2. SİVEREK'İN JEOPOLİTİK KONUMU İLE MÜZİK KÜLTÜRÜ ARASINDA NASIL BİR İLİŞKİ VARDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

K1: Siverek'in jeopolitik konumu itibariyle 4 farklı kültürün ve dilin bir arada yaşaması (Arapça-Türkçe-Kürtçe-Zazaca) Siverek kültürünün zengin bir yapıda olmasına ve bir sentez oluşturmasına vesile olmuştur.

K2: Diyarbakır-Şanlıurfa ve Adıyaman üçgeninin tam ortasında olmasından dolayı bu üç kültürün sentezini oluşturmaktadır.

K3. Bulunduğu konum itibari ile çevresinde yer alan komşu şehirlerle kültürel anlamda bir sentez oluşturmuştur.

K4: Çevre illerin kültürel yapılarıyla ilişki halinde olmuştur. Bu nedenle zengin bir kültürel yapı geliştirmiştir.

K5: Coğrafi olarak geçiş noktasında olduğundan dolayı çevresinin kültürel değerleriyle etkileşim halinde olmuştur.

K6: Çevre illerin kültürel yapıları ve bünyesindeki Zaza kültürü ile yoğun bir etkileşim içindedir.

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplara göre Siverek'in jeopolitik konumu itibari ile geçiş noktasında olması ve farklı dillerin ve kültürlerin bir arada yaşanmasından dolayı zengin bir kültürel sentez oluşturduğu görülmektedir.

4.2.1. Siverek'in Güneydoğu'nun İki Büyük Şehri Arasında Yer Alması, Müzik Kültürü Üzerinde Nasıl Bir Etki Oluşturmuştur. Hangi Şehirden Daha Çok Etkilenmiştir? Alt Problemine İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

K1: Genel olarak Diyarbakır kültürü hâkim olsa da günümüzde Urfa kültürünün de etkileri görülmektedir.

K2: Şanlıurfa'dan daha çok Diyarbakır Eyvan kültürünün izleri baskın görülmektedir.

K3: Folklorik açıdan Diyarbakır, son zamanlarda Urfa sıra gecesı kültürü yaşanmaktadır.

K4: İki şehirden de aynı oranda etkilenmiştir.

K5: Genelde Diyarbakır kültüründen daha çok etkilenmiştir.

K6: Şanlıurfa'nın kültürel yapısına daha yakın bir yapıdan söz edebiliriz.

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplara göre daha çok Diyarbakır yöresinin kültürel yapısının izleri baskın görülmektedir. Son dönemlerde Urfa kültürünün etkileri de yaşanmaya başlamıştır.

4.3. SİVEREK'İN KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN YÖRE MÜZİĞİNE KATKILARI NELERDİR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORULAR

K1: Kültürel değerler her alanda olduğu gibi yöre müziğine de yansımıştır. Örneğin; düğünlerde aynı şarkıların farklı dillerde okunması yöre müziğinin kültürden beslendiğini göstermektedir. Aşiretlerin kültürel yapısına göre (dil, gelenek vb.) müzik kültürü farklılık göstermektedir.

K2: Sözlü edebiyatın yörede geçmişten beridir hâkim olan dengbejlilik kültürüne yansdığı görülmektedir. Geçmişteki feodal yapının sanatı baskılaması gelişimin önünde engel olmuştur. Aşiretlerin genel olarak müziğe bakış açıları olumsuz görülmektedir.

K3: Özel ve resmi kurumlarca gençlere yönelik çalışmaların yöre müziğine daha fazla katkı sunmasının önünü açacağı düşünülmektedir. Aşiretlerin müzikal anlamda bir etkisi olmadığı ama folklorik açıdan bir katkısı olduğu düşünülmektedir.

K4: Günümüzde yörede müzik alanında üretimin çok az olmasından dolayı geçmişte var olan müzik literatürüne yönelik bir ilgi olduğu görülmektedir.

K5: Kültürel anlamda gelişim 1980'lere kadar gelişime açık bir yapıdaydı ama 1980 sonrası kapalı ve içe dönük bir yapı oluşturdu. Varlıklı aşiretlerin diğer aşiretlere göre yöre müziğine katkıları olumlu olmuştur.

K6: Siverek'te feodal yapıdan dolayı bir kapalılık söz konusudur. Toplumun yaşamış olduğu acı, sevinç ve değerleri yöre müziğine yansımıştır.

Genel anlamda kültürel değerlerin, toplum yapısının yöre müziğine etki ettikleri görülmektedir. Yörenin bir gerçeği olan aşiret yapısı da müzik kültürünü olumlu ve olumsuz anlamda etkilemiş olduğu görülmektedir.

4.4. SİVEREK’TE BULUNAN MÜZİK TÜRLERİ NELERDİR VE NE TÜR ORTAMLARDA İCRA EDİLMEKTEDİR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

K1: Genel anlamda halk müziği hâkim müzik türü olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra tasavvufî müzik ve günümüzde çok az kalmış olsa da dengbejlîk kültürü de varlığını devam ettirmektedir. Sanat müziği yok denecek kadar azdır.

K2: Çoğunlukla güncel popüler müzikler ve halk müziği hâkimken sanat müziği türü yörede görülmemektedir.

K3: Yörede halk müziği, popüler müzik ve arabesk müzik türleri görülmektedir.

K4: Son dönemlerde Zazaca dilinde yazılan müziklere ilgi artmış olup yörede sanat müziği pek fazla ilgi görmemektedir.

K5: Halk müziği, dengbejlîk, pop müzik, arabesk yörede en fazla var olan müzik türleridir.

K6: Urfa’nın sıra gecesi kültüründen bir etkilenme vardır. Genel olarak halk müziği ağırlıklı bir yapı söz konusudur.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu yöre de hâkim olan müzik türünün halk müziği olduğu fakat bunun yanında dengbejlîk ve popüler müziklere de ilgi duyulduğu görüşünü belirtmişlerdir.

4.5. YEREL YÖNETİM YA DA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ KORUMA VE YAŞATMA İÇİN YAPMIŞ OLDUKLARI ÇALIŞMALAR VAR MIDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORULAR

K1: Geçmişte Halk Evleri döneminde Halk müziği ve Sanat müziği ile ilgili çalışmalar olmakla birlikte, günümüzde ciddi anlamda çalışmalar bulunmamaktadır. Yerel yönetimin zaman zaman küçük çaplı çalışmaları vardır.

K2: Bir önceki dönem yerel yönetim ve Belediye başkanının sanatsal çalışmalara önem verdiği görülmüştür. Kültür müdürlüğü aracılığıyla yörede yer alan

mahalli sanatçılar bir araya getirilip üretim yapmaları konusunda teşvik edildiler. Daha sonra bu uygulamadan vazgeçildi. Yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmekteyim.

K3: Halk Eğitim Merkezi, özel faaliyet gösteren Müzik ve Sanat Merkezleri ve yerel yönetime bağlı Gençlik Merkezi, Kadın Destek Merkezi gibi alanlarda müziği koruma ve yaşatmaya yönelik çalışmalar mevcuttur.

K4: Yerel yönetimin özellikle son 6 ayda yaptığı çalışmalar vardır. Yetersiz olmakla birlikte daha fazla çalışma yapılması gerektiğini düşünmekteyim.

K5: Yöre müziğine yerel yönetimin ve sivil toplum kuruluşlarının katkısı ve desteği olmakla birlikte bu desteğin yetersiz olduğunu düşünmekteyim. 1980 öncesi bu destek daha fazla ve kaliteli bir düzeydeydi.

K6: Az olmakla birlikte yapılan çalışmalar mevcuttur. Ancak daha fazla çalışma ve araştırmalar yapılarak yöre müziğine katkı sağlanabilir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının desteği olduğunu ama bu desteğin yetersiz bir seviye olduğunu belirttikleri görülmektedir.

4.6. SİVEREK MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN AKTARILMASI VE KORUNMASI İÇİN NE TÜR ÇALIŞMALAR YAPILMAKTADIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Katılımcıların çoğunlukla yöre müzik kültürünün aktarılması ve korunması ile ilgili yeterli düzeyde çalışmaların olmadığı var olan çalışmaların ise bireysel çabalardan öteye gitmediği ve yetersiz olduğu yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkmıştır. Kırsal kesimlere yapılacak araştırmalar sonucunda derleme çalışmaları yapılarak yörenin zengin potansiyeli ortaya çıkarılabilir. Görüşüne ilişkin düşünceler ifade edilmiştir.

4.7. SİVEREK MÜZİK KÜLTÜRÜNÜ TEMSİL EDEN İCRACILAR, BESTECİLER VAR MIDIR? VARSA İSİMLERİ VE BESTELERİ NELERDİR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler neticesinde (Bandocu) Mehmet ÖCAL, Güler IŞIK, Şıvan PERVER, Şükrü İZOL, Koç Ali ALUR, Şeyhmus HARRAN, Mahmut HAMİDANOĞLU, Taşçı HAMZA, Ramazan ÖZGÜLTEKİN, Adil İZOL, Hanifi BALABAN, Şeyh Ali KOSAN, Mahmut YAKIT gibi isimler yöre müziğine geçmişte ve günümüzde gerek icra gerek de besteleriyle katkı yapan kişiler olduklarını dile getirmişlerdir. Son dönemde Zaza müziğinde Mikail Aslan Siverekli şair Kadir Büyükkaya eserlerini besteleyerek albümleştirildi. Bunun da yöre müziğine katkı sağlayan unsurlardan olduğu düşüncesinin hakim olduğu görüldü.

4.8. SİVEREK SÖZLÜ MÜZİK ÖRNEKLERİNDE HANGİ LEHÇELER GÖRÜLÜR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

K1: Yapılan müzikal çalışmaların Türkçe ve Kürtçe(Kurmanci) ağırlıklı olduğu son zamanlarda Zazaca lehçesine yönelik de çalışmaların olduğu bilinmektedir.

K2: Genel anlamda Kurmanci lehçesiyle yapılan çalışmalar daha fazla ön planda olduğu görülmektedir.

K3: Genellikle Türkçe ve Kurmanci lehçelerinde daha fazla çalışmalar olmakla birlikte Zazaca lehçesi ile ilgili de çalışmalar mevcuttur.

K4: Türkçe, Kurmanci ve Zazaca lehçelerinde çalışmalar çoğunlukta olmakla beraber yörede Arapça dilinde çalışmalar yok denecek kadar azdır.

K5: Genelde yöre müziği ile ilgili Zazaca lehçesinde yapılan çalışmalar ön planda gelmektedir.

K6: Genelde sistemli notaya alınmış eserler Türkçe olduğu görülmektedir.

Yöre de konuşulan dil ve lehçelerden Türkçe, Kurmanci, Zazaca ve Arapça ile ilgili müzik alanında çalışmaların olduğu, Türkçe ve Kurmanci dillerinde daha fazla

çalışmanın olduğu, bunu yanında Zazaca ile ilgili müzikal çalışmaların olduğu ve Arapça ile ilgili yok denecek kadar bir yönelimin olduğundan bahsedebiliriz.

4.9. SİVEREK HALKININ GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MÜZİK KÜLTÜRÜNE BAKIŞ AÇISI NASILDIR? ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

K1: Tüm dünyada olduğu gibi yöremizde de kültürümüze karşı bir yozlaşma mevcuttur.

K2: Sürekli değişen bir toplum yapısı vardır. Yöre müziğinde herhangi bir yozlaşmadan bahsedebilmemiz yozlaşmaya yaptığımız tanımlamaya göre değişiklik gösterir.

K3: Son dönemlerde müzik alanı ile ilgili gençlerin üniversitelerin ilgili bölümlerine gitmesinde artış olması yöre müziğine katkılarını arttıracığı düşüncesindeyim.

K4: Yöre halkında genel olarak geçmişe duyulan bir özlem var. Geçmişte üretilen eserler son dönemlerde gençlerin ve yöre halkının dikkatini çekmeye başlamıştır.

K5: Kültürel bir yozlaşmadan bahsedebiliriz. Bu yozlaşma müzik alanında da çok fazla hissedilmektedir. Özellikle popüler kültürün kültürel değerlerimize zarar verdiğini düşünmekteyim.

K6: Geçmişte feodal yapının daha baskın olması yöre müziğini baskılamıştır. Günümüzde ise popüler kültürün etkileri yoğun olarak göze çarpmaktadır.

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre kültürel bir yozlaşmanın olduğu ve bunun da sanatın her alanına etki ettiği gibi müzik alanına da ciddi etkilerinin olduğu düşüncesi hâkimdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Siverek yöresinin coğrafi konumundan dolayı çevre yörelerin kültürel yapısından etkilendiği veya çevre yöreleri etkilediği görülmektedir.
2. İdari yapı içerisinde Şanlıurfa iline bağlı bir ilçe olan Siverek kültürel anlamda Şanlıurfa ve Diyarbakır illerinden etkilenmiştir.
3. İncelenen Siverek-Diyarbakır-Şanlıurfa yörelerinin TRT repertuarında yer alan türkülerin konu bakımından Aşk-Sevda teması üzerinde durduğu, her üç yörenin de veriler ışında oransal sonuçları incelendiğinde benzer bir yapının olduğu sonucuna ulaşıldı.
4. Makamsal açıdan Siverek yöresindeki eserlerden elde edilen veriler incelendiğinde; Siverek yöresinin makamsal açıdan Diyarbakır yöresiyle benzerlik taşıdığı görülmektedir. İki yörede de Uşşak makamında eserlerin çoğunluk oluşturduğu görülmektedir. Şanlıurfa yöresinde ise daha çok Hüseyini makamında eserlerin çoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Bu bakımdan Siverek yöresindeki eserlerin makamsal açıdan Diyarbakır yöresiyle daha benzer bir yapı ve bu iki yörenin makamsal açıdan etkileşiminin daha yoğun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
5. Her üç yörenin eserlerinin usûl açısından verileri incelendiğinde genel olarak üç yörenin de eserlerinin çoğunluğunun 4/4 ritim kalıbında olduğu görülmektedir. Bu bakımdan üç yörenin benzer bir yapı oluşturduğu göze çarpmaktadır.
6. Kültürel değerlerin Siverek yöre müziğine etki ettiği görülmektedir. Yörenin toplumsal yapısı içinde var olan aşiretler, yöre müziğini olumlu ve olumsuz anlamda etkilemişlerdir. Geçmişte var olan günümüzde hemen hemen yok denecek sayıda icracısı kalan Dengbejlilik; yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda yörede sahip çıkılması ve korunması gereken bir kültürel değer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
7. Siverek yöresinde var olan en yaygın müzik türü Halk müziğidir. Bunun yanında güncel popüler müzikler yörenin gençleri arasında daha fazla tercih edilen müzik türlerindendir. Geçmiş dönemlerde var olan Dengbej müzikleri günümüzde yaygın olmayan türler arasındadır. Yörede az da olsa Tasavvufi müzik de

dinlenmektedir. Son dönemlerde Zazaca dilinde bestelenen müzikler ile ilgili çalışmalar göze çarpmaktadır. Yörede Sanat müziği ile ilgili eser veya çalışmalar yok denecek kadar azdır.

8. Siverek yöresinde yerel yönetimin veya sivil toplum kuruluşlarının yöre müziğine yaptıkları katkı genel anlamda yetersiz görülmektedir. Yörede yer alan Halk Eğitim Merkezi, Gençlik merkezi, Kadın Destek Merkezi, Özel Müzik Evleri genel anlamda müzik ile ilgili çalışmalar ve eğitimler vermektedir. Yöre müziği ile ilgili diğer tüm çalışmalar bireysel çabaların ötesine geçememektedir.

9. Siverek müzik kültürünün aktarılması ve korunması ile ilgili yeterli düzeyde çalışmaların olmadığı var olan çalışmaların ise bireysel çabalardan öteye gitmediği ve yetersiz olduğu yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkmıştır. Kırsal kesimlere yapılacak araştırmalar sonucunda derleme çalışmaları yapılarak yörenin zengin potansiyeli ortaya çıkarılabilir.

10. Geçmiş dönemlerde Siverek müzik kültürünü temsil eden önemli icracı besteciler var olmuştur. Günümüzde artık yöreden müzik anlamında sınırlı sayıda icracı ve besteci çıkmaktadır. Özellikle müzik alanıyla ilgili gençler daha fazla desteklenip bu alana yönlendirilirse, yörenin müzik kültürüne sahip çıkılacağı ve katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

11. Yöre de konuşulan dil ve lehçelerden Türkçe, Kurmanci, Zazaca ve Arapça ile ilgili müzik alanında çalışmaların olduğu, Türkçe ve Kurmanci dillerinde daha fazla çalışmanın olduğu, bunu yanında Zazaca ile ilgili müzikal çalışmaların olduğu ve Arapça ile ilgili yok denecek kadar bir yönelimin olduğundan görülmektedir.

12. Siverek Yöresinde genel anlamda Müzik kültüründe bir yozlaşma mevcuttur. Özellikle tüm dünyada yaygınlaşan ve arz-talep doğrultusunda piyasaya sunulan müzik endüstrileşmesi, özellikle bize ait olan kaynağını bizden alan bazı müzik türlerimizin unutulmasına ve zarar görmesine yol açmaktadır. Bu doğrultuda bu yozlaşmanın önlenmesi için yörede yeşeren ve kaynağını yöreden alan müziklerin yeni nesile tanıtılması ve sahip çıkılması bilincinin kazandırılması yöre kültürüne yapılan en büyük katkı olacaktır.

KAYNAKÇA

Açanal, H. (1997). *Urfa tarih*. Ankara: Şurkav Yayınları.

Aymaz, K. A. (2002). *Tarihi Siverek ili 'nin potansiyeli ve kültürü*. Siverek'i İl Yapma ve Kalkındırma Derneği Bülteni No:4.

Bal, H. (2016). *Nitel araştırma yöntem ve teknikleri*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Benek, S. (2013). *Bazalt karakterli şehir Siverek*. Siverek Belediyesi.

Briggs, C. L. (1986). *Learning how to ask: A sociolinguistic appraisal of the role of the interview in social science research* (No. 1). Cambridge university press.

Demirbağ, H. (2013). *Bir Zamanlar Siverek*. Siverek Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü. Yayın No:2.

Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Güvenç, B. (1999). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hatipoğlu, H. (2018). *Geleneksel Siverek evleri: sosyo-kültürel ve mekânsal bağlamda bir araştırma* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: Diyarbakır.

Özgültekin, R., Akman, E., ve Demirbağ, H. (1997). *Dünden bugüne Siverek*. Siverek: Maarifet Matbaa ve Kağıtçılık.

Özgültekin, R., Akman, E., Demirbağ, H. Ve Sun K. (2003). Tarihi ve kültürüyle Siverek. Siverek: Siverek Kaymakamlığı Yayınları No:4.

Özağaçhanlı, Z. (2010). *Siverek ilçesinin tarihi, sosyo-kültürel yapısı* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Niğde.

Özçelik, İ. (2001). *Malazgirt'ten meşrutiyet'e Siverek ve havalisi*. Tarihte Siverek Sempozyumu Bildirileri, Siverek.

Negus, K. (1996). *Popular music in theory*. London: Wesleyan University Press.

T.B.B.M. Zabıt Ceridesi (Devre:1, Cilt:10, İçtima:2). 1958. T.B.M.M. Matbaası, 35, Ankara.

Uygur, N. (1996). *Kültür kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

<https://www.siverekgenclik.com/siverekli-sanatcinin-besteledigi-eserler-zazaca-albume-donustu/15357/>

<http://www.siverek.gov.tr/siverek-tarihcesi>

EKLER

Ek 1. Turnitin Raporu

Yüksek Lisans Tezi			
ORJİNALLIK RAPORU			
% 15	% 14	% 3	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
BİRİNCİL KAYNAKLAR			
1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%3	
2	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	%2	
3	osbmyo.harran.edu.tr İnternet Kaynağı	%1	
4	serseriabler.tr.gg İnternet Kaynağı	%1	
5	ozgurticaret.wordpress.com İnternet Kaynağı	%1	
6	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	%1	
7	www.siverekgenclik.com İnternet Kaynağı	%1	
8	dspace.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
9	acikerisim.pau.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1	
10	acikerisim.dicle.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
11	gulefendimiz.tr.gg İnternet Kaynağı	<%1	
12	acikerisim.erbakan.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
13	www.ulusaltezmerkezi.net İnternet Kaynağı	<%1	
14	www.eab.org.tr İnternet Kaynağı	<%1	
15	sosyalbilens.harran.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
16	acikerisim.harran.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1	
17	earsiv.anadolu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
18	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1	
19	dspace.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
20	ziraat.harran.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	
21	katalog.ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1	

22	turkishstudies.net İnternet Kaynağı	<% 1
23	forum.kursistem.com İnternet Kaynağı	<% 1
24	theisrc.com İnternet Kaynağı	<% 1
25	tv8.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
26	Erkul, Ė-zge, and Tolga Erdoğyan. "The problems and suggestions encountered during the implementation of the sound based sentence method", <i>Procedia - Social and Behavioral Sciences</i> , 2009. Yayın	<% 1
27	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
28	josrss.com İnternet Kaynağı	<% 1
29	vedatfirat.com İnternet Kaynağı	<% 1
30	www.hurriyet.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
31	www.siverek.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
	books.incescongress.com	
32	İnternet Kaynağı	<% 1
33	evreninsirlari.net İnternet Kaynağı	<% 1
34	hdl.handle.net İnternet Kaynağı	<% 1
35	iksadyayinevi.com İnternet Kaynağı	<% 1
36	ipcedu.org İnternet Kaynağı	<% 1
37	petrsu.ru İnternet Kaynağı	<% 1
38	yenisafak.mobi İnternet Kaynağı	<% 1
39	serhataycan.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
40	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1

Alıntılar ı çıkart

üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

< 5 words

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde

Ek 2: Uzman Görüşme Formu

AÇIKLAMA

Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Eğitimi alanında Dr. Öğr. Üyesi Cihan Tabak danışmanlığında yürütülmekte olan “Siverek Yöresi Müzik Kültürünün İncelenmesi” adlı alan araştırması için Siverek Yöresinden seçilecek olan kişiler ile görüşmeler yapılması planlanmaktadır. Bu doğrultuda yer alacak görüşme soruları için soru havuzu oluşturulmuştur. Bu amaçla aşağıda yer alan soruların uygunluğunu değerlendirmeniz çalışmanın amacına ulaşması için önem arz etmektedir. Çalışmaya olan katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Sidar KONAK

Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

SİVEREK YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN İNCELENMESİ

GÖRÜŞME SORULARI

Uygundur

Uygun
Değildir

1. Siverek’in jeopolitik konumu itibarıyla kültürel değerleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

☐☐

Düzeltilme:.....
.....
.....
.....

2. Güneydoğu’nun iki büyük şehri arasında yer alması kültürü üzerinde nasıl bir etkisi oluşturmuştur. Kültürel anlamda arada olan yöremiz hangi şehirden daha çok etkilenmiştir?

☐☐

Düzeltilme:.....
.....
.....
.....

3. Siverek'in kültürel öğeleri ve değerleri düşünüldüğünde en belirgin olan özellikleri nelerdir?

☐☐

Düzeltilme:.....
.....
.....
.....

4. Sizce içinde yaşadığımız kültür kapalı bir yapıda mıdır?

☐☐

Düzeltilme:.....
.....
.....
.....

5. İçinde yaşadığımız kültürün müziğe katkıları nelerdir. Belirgin bir etkisi var mıdır?

☐☐

Düzeltilme:.....
.....
.....
.....

6. Yörede hangi müzik türleri sayabiliriz. Var olan müzik kültürü ne tür ortamlarda icra ediliyor.

☐☐

Düzeltilme:.....
.....
.....
.....

7. Yerel yönetimin ya da sivil toplum kuruluşlarının müzik kültürünü koruma ve yaşatma için yapmış oldukları çalışmalar var mıdır?

☐☐

Düzeltilme:.....
.....
.....
.....

8. Müzik kültürünün aktarılması ve korunması için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz? Kültürel değerleri aktarma konusunda yakın çevrenizde veya yetiştirmiş olduğunuz kişi veya kişiler var mıdır? ☐ ☐
- Düzeltilme:.....
.....
.....
.....
9. Yöreye has kayıt altına alınmış besteleri ve bestecileri kimlerdir, nelerdir? ☐ ☐
- Düzeltilme:.....
.....
.....
.....
10. Siverek'te konuşulan Zazaca ve Kurmanci lehçelerinin müzik kültürü açısından katkısı ne durumdadır? ☐ ☐
- Düzeltilme:.....
.....
.....
.....
11. Genel olarak yöre halkının müzik kültürüne bakış açısı ne durumdadır? ☐ ☐
- Düzeltilme:.....
.....
.....
.....
12. Popüler kültürün Siverek yöre müziğine bakış açısı nasıldır? ☐ ☐
- Düzeltilme:.....
.....
.....
.....
13. Sizce Siverek'te müzik kültürü bir yozlaşma içerisinde midir ya da bu doğrultuda bir süreç var mıdır? Evet, ise bunu önlemek için neler yapılabilir. ☐ ☐

Düzelme:.....
.....
.....
.....

14. Son olarak yöre müzik kültürü ile ilgili eklemek istediğiniz bir şey var mı? ☐ ☐ ☐

Düzelme:.....
.....
.....
.....
.....

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK

Sidar KONAK

Ek 3: Görüşme Soruları

AÇIKLAMA

Bu form, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı alanında Dr. Öğr. Üyesi Cihan Tabak danışmanlığında yürütülmekte olan “Siverek Yöresi Müzik Kültürünün İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasına veri toplamak için hazırlanmıştır. Siverek müzik kültürünün incelenmesi ve yapısal durumunun ortaya konması amacıyla yapılacak bu araştırmaya katkı sağlayacak yanıtlarınız, sadece bu tez çalışması kapsamında kullanılacaktır. Vakit ayırdığınız ve yanıtlarınız için teşekkür ederiz.

Sidar KONAK

Harran Üniversitesi

Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

SİVEREK YÖRESİ MÜZİK KÜLTÜRÜNÜN İNCELENMESİ GÖRÜŞME SORULARI

1. Siverek’in jeopolitik konumu ile müzik kültürü arasında nasıl bir ilişki vardır?
2. Siverek’in Güneydoğu’nun iki büyük şehri arasında yer alması, müzik kültürü üzerinde nasıl bir etki oluşturmuştur. Hangi şehirden daha çok etkilenmiştir?
3. Siverek’in kültürel değerlerinin yöre müziğine katkıları nelerdir?
4. Siverek yöresinde hangi müzik türlerini sayabiliriz. Var olan müzik kültürü ne tür ortamlarda icra ediliyor?
5. Yerel yönetim ya da sivil toplum kuruluşlarının müzik kültürünü koruma ve yaşatma için yapmış oldukları çalışmalar var mıdır?
6. Siverek müzik kültürünün aktarılması ve korunması için ne tür çalışmalar yapılmaktadır?
7. Siverek müzik kültürünü temsil eden icracılar, besteciler var mıdır? Varsa isimleri ve besteleri nelerdir?
8. Siverek sözlü müzik örneklerinde hangi lehçeler görülür?

9. Siverek halkının geçmişten günümüze müzik kültürüne bakış açısını değerlendirir misiniz?

10. Son olarak yöre müzik kültürü ile ilgili eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Ek 4: Gönüllü Katılım Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK ve Yüksek Lisans öğrencisi Sıdar KONAK tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Siverek yöresi müzik kültürünün incelenerek literatüre katkı sağlamaktır. Bu çalışmaya katılırsanız sizden 20 dakika kadar zaman ayırmanız istenecektir. Bu çalışmada sizden sorulan sorulara net ve doğru bir şekilde cevap vermeniz beklenmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmeyecektir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışma, kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Çalışma sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Sıdar KONAK ile 0536 280 7282 GSM numarasından iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Ad Soyad

Tarih

İmza

.....

..../..../.....

Ek 5: Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 15.11.2022-181745

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

Tarih: 21.10.2022
Saat: 13:30
Sayı: 2022/188
Konu: Sidar KONAK

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda Harran Üniversitesi Öğrencisi, Sidar KONAK' ın yürütücü olduğu, Eğitim Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Cihan TABAK' ın danışman olduğu, "Siverek Yöresi Müzik Kültürünün İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezi projesi oy birliğiyle uygun bulunmuş ve 21.10.2022 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Ahmet İLYAS
Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Emine YÖNEY
Başkan Yardımcısı
(katılmadı)

e-imzalıdır
Prof. Dr. Ayşe Dilek ATASOY

Doç. Dr. Dursun ÇADIRCI
(katılmadı)

Doç. Dr. Ömer SABUNCU
(katılmadı)

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Derya EVRAN

e-imzalıdır
Doç. Dr. Yasin TAŞ

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 6: Tez Savunması Çevirimiçi Toplantı Fotoğrafları

